

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Marija Lončar

Razvoj istraživačkih kompetencija odgojitelja: Kakva su istraživanja potrebna
ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju?

DIPLOMSKI RAD

Rijeka, lipanj 2018.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Sveučilišni diplomski studiji ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Razvoj istraživačkih kompetencija odgojitelja: Kakva su istraživanja potrebna
ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju?

DIPLOMSKI RAD

Predmet: Kvantitativna metodologija

Mentor: izv.prof. dr. sc. Sanja Tatalović Vorkapić,

Student: Marija Lončar

Matični broj: 0299003958

U Rijeci

Lipanj, 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

„Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam diplomski rad izradila djelomično samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentorom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu diplomskog rada i poštivala odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju. S obzirom na to da rad nisam izradila u potpunosti samostalno, za bilo koju vrstu diseminacije rezultata iz ovog istraživanja moram prethodno imati suglasnost mentora.“

Marija Lončar

Sažetak

Pokretanjem diplomskog studija Rani i predškolski odgoj i obrazovanje pri Učiteljskom fakultetu u Rijeci prije 6 godina, pored ostalih važnih kompetencija, definirana je i važnost te načini stjecanja istraživačkih kompetencija kroz različite kolegije i metode poučavanja. Šestogodišnje postojanje studija ukazuje na otežane mogućnosti provođenja istraživanja, koja predstavlja jedan od temeljnih načina stjecanja navedenih kompetencija, o čemu svjedoče studenti i sama odgajateljska praksa. Stoga je osnovni cilj ovog anketnog istraživanja pitati odgajatelje što smatraju bitnom i važnom temom istraživanja s obzirom na njihovu praksu, kako bi se uskladile potrebe studijskog programa ali isto tako i potrebe odgajateljske prakse. Ovo istraživanje provedeno je na prigodnom uzorku N=145 odgajatelja te se provela anketa s pitanjima vezanim uz cilj istraživanja koji je bio ispitati odgajatelje o njihovim istraživačkim kompetencijama, te kakve stavove imaju prema njihovoj važnosti u praksi. Rezultati istraživanja pokazali su da odgojitelji koji su sudjelovali u ovome istraživanju smatraju istraživačke kompetencije iznimno važnim elementom njihova djelovanja, ali smatraju da iste nisu dovoljno razvijene.

Ključne riječi: odgojitelj, kompetencije odgojitelja, istraživačke kompetencije odgojitelja, profesionalni razvoj, stavovi.

Abstract

By launching a graduate study Early and preschool education at the Faculty of Teacher Education in Rijeka 6 years ago, besides other important competencies, the importance and ways of acquiring research competences were defined through various courses and teaching methods. The six – year existence of the study points to the difficult possibilities of conducting research, which is one of the basic ways of acquiring these competences, as evidenced by the students and the educative practice themselves. Therefore, the basic objective of this survey is to ask educators what they consider important and important topic of research in their practice, in order to match needs of the study program, but also the needs of educative practice. This survey was carried out on a sample of N = 145 educators and a survey was conducted with question related to the research goal that was examined by educators about their research competencies and what attitudes they hold to their relevance in practice. Research findings have shown that educators participating in this

research consider research competencies as an extremely important element of their work, but they feel that they are not sufficiently developed.

Key words: educator, educator competences, research competence of educators, professional development, attitudes.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. TEORIJSKI OKVIR KOMPETENCIJA ODGOJITELJA	3
2.1. Definiranje i temeljne značajke kompetencija	3
2.2. Odgojitelj	4
2.3. Kompetencije odgojitelja	6
3. ISTRAŽIVAČKE KOMPETENCIJE	13
3.1. Definiranje i temeljne karakteristike istraživačkih kompetencija.....	13
3.2. Razvijanje i unapređivanje istraživačkih kompetencija kod budućih odgojitelja.	16
4. ZNANSTVENA ISTRAŽIVANJA KOJA DOPRINOSE RAZVOJU ODGAJATELJSKE PRAKSE	20
4.1. Istraživanje odgojitelja.....	20
4.2. Obrazovanje odgojitelja istraživača	22
5. STJECANJE ISTRAŽIVAČKIH KOMPETENCIJA ODGOJITELJA	25
5.1. Stjecanje istraživačkih kompetencija u Republici Hrvatskoj.....	25
5.2. Stjecanje istraživačkih kompetencija u svijetu	32
5.3. Nacionalni kurikulum	34
6. CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE.....	36
7. METODA	38
7.1. Ispitanici.....	38
7.2. Mjerni instrument.....	42
7.3. Postupak.....	43
8. REZULTATI I RASPRAVA.....	44
8.1. Stavovi i percepcija odgajatelja o istraživačkim kompetencijama, načinima njihova stjecanja i važnosti u praksi temeljem kvantitativnih podataka	44
8.2. Stavovi i percepcija odgajatelja o istraživačkim kompetencijama s obzirom na poticaje, potrebe, metodologiju, sadržaj, iskustvo i načine njihova stjecanja, temeljem kvalitativnih podataka.....	57

8.2.1.	Poticaji	57
8.2.2.	Potrebe	59
8.2.3.	Metodologija.....	60
8.2.4.	Sadržaj	61
8.2.5.	Iskustvo i načini njihova stjecanja.....	62
8.2.6.	Predloženi načini i oblici stjecanja istraživačkih kompetencija	64
8.3.	Odnos između stavova prema istraživačkim kompetencijama i socio - demografskih varijabli odgajatelja	66
9.	ZAKLJUČAK.....	69
10.	LITERATURA	72

1. UVOD

Samo obrazovanje odgojitelja je često istraživano i obrađivano područje u postojećoj literaturi. Međutim, razvijanje istraživačkih kompetencija kod odgojitelja, kao sastavni dio obrazovanja, je još uvijek relativno nov pojam koji se tek istražuje. Zbog toga sam odabrala ovu temu, kako bih svojim istraživanjem doprinijela važnosti ove teme. O važnosti istraživačkih kompetencija odgojitelja jasno kazuje činjenica da su odgojitelji ključne ličnosti koje doprinose razvoju djece vrtićke dobi, najaktivnijih istraživača. Istražujući odgojitelji doprinose unaprjeđenju rada vrtića, kroz pronalazak i razvoj učinkovitih metoda i praksi odgajanja. Istraživanje kao vid razvoja odgojitelja, predstavlja jedan od ključnih stupova cjeloživotnoga obrazovanja na koje se poziva i Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj. Upravo je nedovoljan naglasak na ovim kompetencijama istaknut u Standardima kvalifikacije i unaprjeđenja kvalitete studijskih programa odgajatelja i učitelja. U samim počecima osposobljavanja odgojitelja potrebno je staviti naglasak na razvoj praktičnih kompetencija kroz istraživačku praksu, sukladno navedenim Standardima kvalifikacije. Tim putem stječu se nova znanja i sposobnosti primjerena postojećem okruženju, koja daju maksimalno povoljne rezultate u razvoju djece rane i predškolske dobi. Sve učestalije isticanje važnosti odgojitelja u ranom razvoju djece te naglašavajući važnost njihova istraživačkog djelovanja i razvoja kompetencija u tom kontekstu dovelo je do pojave navedene problematike u literaturama.

Na ovu temu je u posljednje vrijeme objavljen velik broj literature koja se bavi razvojem istraživačkih kompetencija odgojitelja. Slijedom navedenoga provedeno je istraživanje o važnosti i značaju istraživačkih kompetencija u obavljanju poslova odgojitelja. Prilikom analize rezultata u obzir su uzeti stavovi različitih autora te je donesen vlastiti zaključak o temi.

Kompetencije i kvaliteta odgojitelja sigurno su presudno važne kako bi te životne koncepcije bile što djelotvornije. Odgojitelj u suvremenom društvu mora imati naprednija znanja koja će prenijeti na djecu, a tu se prvenstveno misli na istraživačke

kompetencije. Istraživanjem odgojitelj doprinosi unaprjeđenju prakse djelovanja i razvija nove metode djelovanja koje primjenjuje u odgoju, a koje su u skladu sa zahtjevima djece. Uspješnog odgojitelja, između ostalog obilježava stalno istraživanje i razvoj, odnosno cjeloživotno učenje kao posljedica istoga.

Kako bi se obradila tema diplomskog rada koja glasi: Razvoj istraživačkih kompetencija odgojitelja, rad je razrađen u sedam poglavlja, koja uz uvod i zaključak obrađuju navedenu temu. Na početku rada se obrađuje teorijski okvir kompetencija odgojitelja. Definiran je sam pojam kompetencija, odgojitelja, te su prikazane kompetencije odgojitelja. Nakon toga su definirane i objašnjene istraživačke kompetencije. Četvrto poglavlje odgovara na pitanje: Kakva su istraživanja potrebna ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju? Kroz peto poglavlje se istražuju istraživačke kompetencije, odnosno njihovo usvajanje na domaćim i stranim fakultetima. Nakon teorijskog dijela slijedi obrada podataka dobivenih na temelju provedene ankete, njegove kompetencije, te obrazovanje i društveni položaj. Zaključaka rada predstavlja kratku sintezu cjelokupnog, teorijskog i istraživačkog dijela.

2. TEORIJSKI OKVIR KOMPETENCIJA ODGOJITELJA

2.1. Definiranje i temeljne značajke kompetencija

Ljude se između ostaloga vrednuje i prema njihovim kompetencijama. Sami odgojitelji, koji su središnji dio ovoga istraživanja također se vrednuju i procjenjuju između ostaloga i prema kompetencijama koje posjeduju, a koje uvelike određuju njihovu sposobnost obavljanja dodijeljenih im zadaća. Dobar odgojitelj treba posjedovati cijeli spektar kompetencija, kako bi uspješno među-djelovao u odgojnim zadacima. Kompetencija se definira kao samo-organizirajuća dispozicija (sklonost prema nečemu), koja je usmjerena prema sposobnosti djelovanja u novim situacijama. Kompetencije su u prvoj liniji vezane uz pojedince, i ovise o kontekstu. Dispozicija u ovom slučaju predstavlja psihičko svojstvo koje omogućava s nečime slobodno raspolagati. Pojedinaac je prvo treba prisvojiti, odnosno naučiti, što iz konstruktivističkog gledišta znači samoorganizirati. Hoće li tada pojedinac zaista raspolagati kompetencijom, ovisi o dotičnoj situaciji (Zürcher, 2010: 4).

U Leksikonu temeljnih pedagoških pojmova kompetencija se definira kao osobna sposobnost da se čini, izvodi, upravlja ili djeluje na razini određenog znanja, umijeća i sposobnosti, što osoba može dokazati na formalni i neformalni način (Mijatović, 2000: 159).

Kompetencije odgojitelja se odnose na različita područja. Da bi odgojitelj bio sposoban, odnosno kompetentan za ispunjavanje određenih zadataka, on mora biti kompetentan za sva područja rada. Te kompetencije se prvenstveno odnose na rad sa djecom i sudjelovanje u njihovom rastu i razvoju. Rast i razvoj djece odnosi se na razna područja, kao što je fizičko, psihičko, intelektualno, kulturno, zdravstveno i druga područja. Također, odgojitelj mora biti sposoban voditi razne aktivnosti, kao što su likovne aktivnosti, glazbene, sportske i sl.

Odgojitelj treba voditi posebnu brigu o komunikaciji s djecom trudeći se graditi što bolji odnos, jer bez dobrog odnosa utjecaj na druge je nepostojeći ili uništavajući (Ćuk, 2014: 6). Pri procjeni kompetentnosti odgojitelja za rad s djecom predškolske dobi, stručnost se odnosi na profesionalna znanja i vještine, a osobnost na značajke ličnosti i životna iskustva (Milanović, 2014: 5). Kompetentan odgojitelj presudna je ličnost u odgoju djece, stoga je razumljivo da su njegove kompetencije od izuzetnoga značaja, i kao takve bivaju važan element u vrednovanju odgojitelja.

2.2. Odgojitelj

Sam pojam odgojitelj odnosi se na zanimanje koje se bavi odgojem. U nastavku će se prikazati nekoliko definicija koje najbliže objašnjavaju sam pojam odgojitelja i njihovu ulogu.

Odgojitelji su stručni djelatnici koji neposredno s djecom provode različite programe (Prijedlog koncepcije razvoja predškolskog odgoja, 1991). Odgojitelj je stručna osoba koja ima određena znanja i sposobnosti za provođenje određenih aktivnosti tijekom odgojnog procesa djeteta. To je osoba koja svojim ponašanjem djetetu u svakom trenutku treba biti uzor i oslonac. S obzirom da se komunikacija između odgojitelja i djeteta provodi na kroz verbalnu i neverbalnu komunikaciju, odgojitelj mora biti sposoban na sve načine komunicirati sa djetetom. Ukoliko je riječ o kontekstu jaslica i vrtića, odgojitelj ima iznimno značajnu ulogu u održavanju visoke razine dobrobiti djece (Tatalović Vorkapić i Vujičić, 2013: 2).

Odgojitelj je ključna osoba u djetetovom životu koja, uz roditelje, aktivno sudjeluje u njegovom razvoju. Važno je da odgojitelj izgradi prijateljski odnos sa djetetom kako bi se dijete prije prilagodilo na vrtić, te kako bi lakše usvajalo nova znanja i vještine. Odgojitelj je osoba koja je najčešće uzor djetetu te je izuzetno važno kakve sve kompetencije odgojitelj ima.

Kao osnovne karakteristike odgajatelja moguće je izdvojiti (Visković i Zeleničić, 2015: 7):

- stvaranje uvjeta za optimalan rast i razvoj djece,
- poticanje, sagledavanje i razumijevanje individualnih (trajnih, privremenih i povremenih) potreba djece te kreiranje kvalitetnih uvjeta kao odgovora na dječje razvojne i psihološke potrebe,
- kvalitetan model ponašanja,
- redovita samo-prosudba i prosudba (vrednovanje), vođenje pedagoške dokumentacije,
- cjeloživotno učenje i obrazovanje,
- pravo na izbor pedagoških koncepcija,
- suradnja s roditeljima, članovima stručno razvojne službe (prema dostupnosti pojedinih stručnjaka) i društvenom zajednicom.

Kako bi se odgajatelj smatrao uspješnim, te kako bi ispunio sve zadaće koje se od njega očekuju, on na prvom mjestu mora biti kompetentan na raznim područjima. Odgajatelj je jedna od ključnih osoba koja djetetu pomaže u njegovom razvoju, bilo da se radi o emocionalnom, fizičkom, psihičkom, intelektualnom i drugim oblicima razvoja. Zbog toga odgajatelj mora biti upoznat sa raznim područjima, kao što su glazba, likovna umjetnost, ples, kultura i razna druga područja. Jednom riječju, odgajatelj mora biti svestran i kreativan, te mora voljeti rad sa djecom što podrazumijeva strpljenje, dobro razvijene komunikacijske vještine i ostale sposobnosti koje odgajatelja čini kompetentnim za sudjelovanje u odgajanju djece.

2.3. Kompetencije odgojitelja

Uloga odgojitelja u odgoju djeteta je izuzetno velika, zbog čega bi svaki odgojitelj trebao imati određene kompetencije. Već je prethodno istaknuto da su kompetencije često kriterij vrednovanja odgojitelja, što svakako ukazuje na njihovu krucijalnu važnost u ličnosti odgojitelja. Kompetencija odnosno stručnost u obavljanju poslova omogućava odgojitelju autonomno određivanje odgojnih ciljeva, samostalan odabir načina dolaska do istih, donošenja odluka o načinima ponašanja i učinkovitu komunikaciju sa djetetom, roditeljima suradnicima (Mlinarević, 2000.). Te kompetencije podrazumijevaju određenu naobrazbu, ali i druge profesionalne i osobne kompetencije. Kompetencije odgojitelja su nešto što je potrebno neprestano razvijati, pa tako samo obrazovanje odgojitelja ne završava sa završetkom formalnog obrazovanja za zanimanje odgojitelja, već se ono nastavlja na profesionalnom, ali i na osobnom području. Važno je da se kompetencije kod odgojitelja počnu razvijati na početku obrazovanja, te da se njihov razvoj nastavi u svim fazama formalnog i neformalnog obrazovanja.

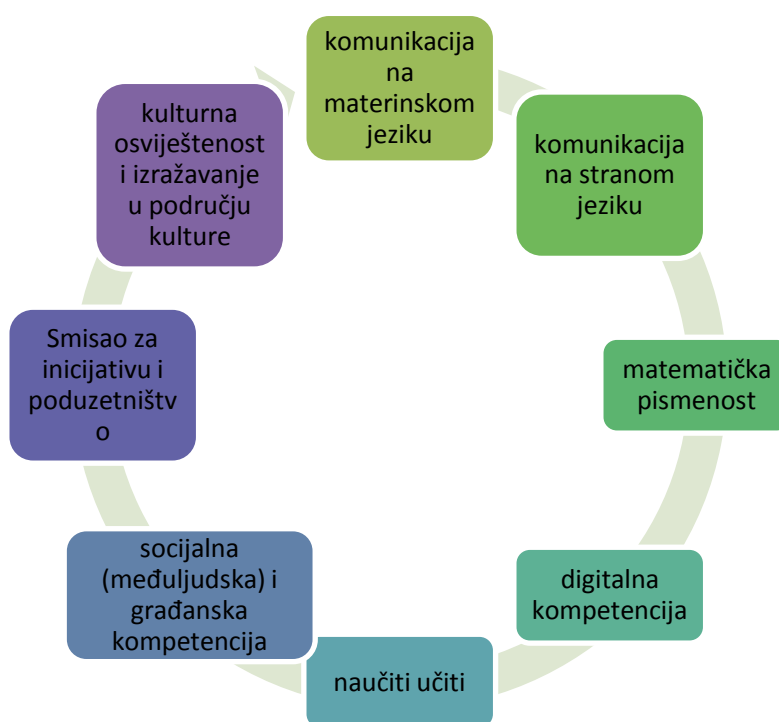
Profesionalna kompetentnost podrazumijeva osobnu sposobnost da se čini, izvodi, upravlja ili djeluje na razini određenog znanja, umijeća i sposobnosti (Mijatović, 2000: 158). U svojem poslu odgojitelji trebaju posjedovati cijeli spektar profesionalnih kompetencija, koje im omogućavaju ispunjavanje dodijeljenih im zadataka, doprinoseći na taj način rastu i razvoju djece. O kompleksnosti posla odgojitelja kazuje činjenica da je identificiran značajan broj kompetencija koje kvalificiran odgojitelj treba posjedovati.

Analiza profesionalnih kompetencija odgojitelja za inkluzivnu praksu temelji se na standardima koje je utvrdio Council for Exceptional Children (2000). Utvrđeno je 88 različitih teorijskih i praktičnih kompetencija koje bi odgojitelji trebali imati za rad sa djecom. Od strane Europske komisije postavljen je opći okvir kompetencija potrebnih svim profesionalcima koji se bave odgojem i obrazovanjem. Definirane su tri skupine kompetencija iz kojega svi nacionalni sustavi odgoja i obrazovanja

razvijaju vlastite kvalifikacijske okvire, kurikulume, standarde za razvoj profesije, sustave uvođenja u zanimanje, licenciranja, napredovanja u položajna zvanja, razvijanje mehanizama unutarnjeg i vanjskog osiguravanja kvalitete, sustav stručnog usavršavanja i program cjeloživotnog učenja. To su: kompetencije za rad sa ljudima, kompetencije za rad sa informacijama, tehnologijama i znanjem i kompetencije za rad u zajednici i za zajednicu (Fatović, 2016:630).

Prema Europskom referentnom okviru u odgojno-obrazovnom području ima osam ključnih kompetencija (Shema 1.) (Lončarić Jelačić, 2007).

Shema 1: Ključne kompetencije

U nastavku su izdvojene glavne kompetencije, a radi se o kompetencijama koje odražavaju sposobnosti u osam područja inkluzivne pedagogije (Bouillet, 2011: 327).

Shema 2: Glavne kompetencije

Izuzetno je važno da svaki odgojitelj posjeduje i kompetencije za rad sa djecom sa posebnim potrebama. Integralno gledajući, kao značajne kompetencije odgojitelj u radu s djecom s posebnim potrebama moguće je izdvojiti (Bouillet, 2010):

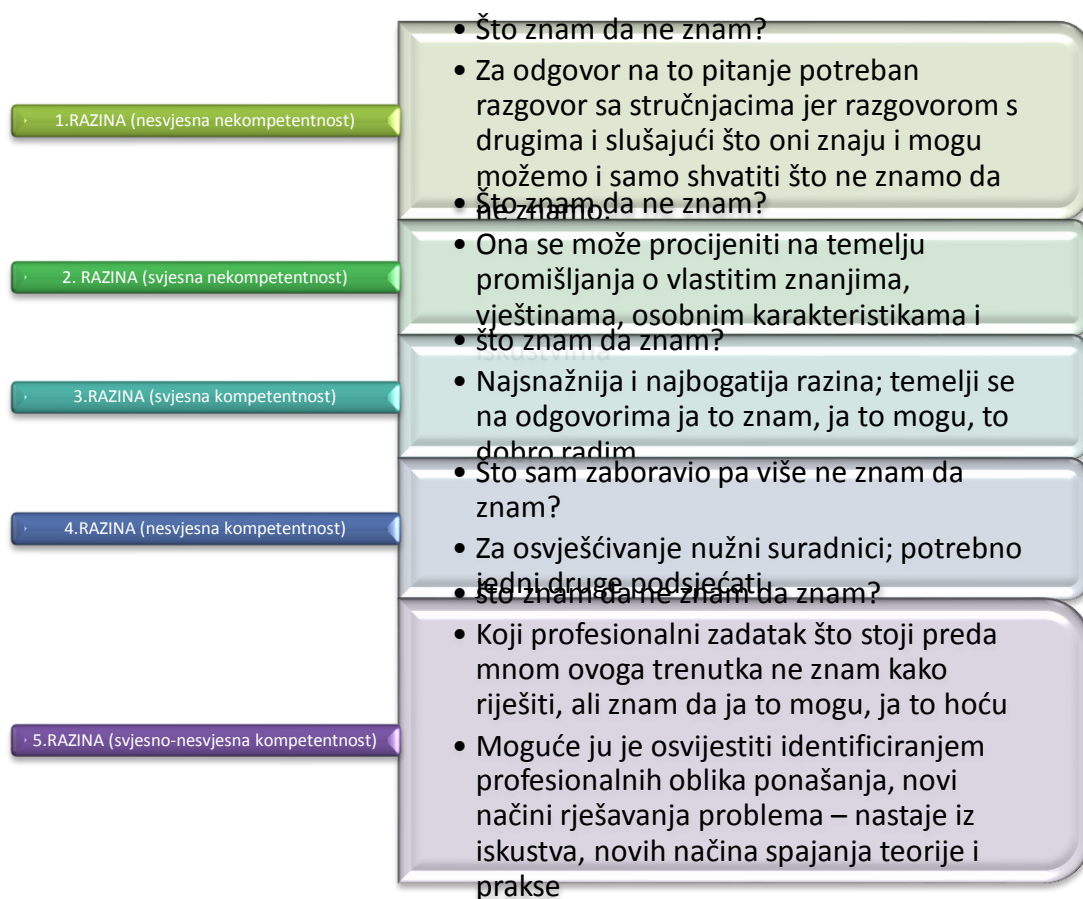
1. razumijevanje socijalnog i emocionalnog razvoja djece;
2. razumijevanje individualnih razlika u procesu učenja djece; (c) poznavanje tehnika kvalitetnog vođenja odgojne skupine;
3. komunikacijske vještine (u odnosu s djecom, roditeljima, drugim stručnjacima i kolegama);
4. poznavanje učinkovitih tehnika podučavanja (uključujući individualne instrukcije i iskustveno učenje);
5. poznavanje specifičnosti pojedinih teškoća u razvoju i drugih teškoća socijalne integracije djece;
6. sposobnost identifikacije teškoća u razvoju i drugih posebnih potreba;

7. poznavanje didaktičko-metodičkog pristupa i planiranja prilagođenog kurikuluma;
8. poznavanje dostupnih didaktičko metodičkih metoda, sredstava i pomagala (uključujući informatičku tehnologiju);
9. poznavanje savjetodavnih tehnika rada;
10. praktično iskustvo u odgoju i obrazovanju djece s pojedinim teškoćama, te
11. spremnost na timski rad, suradnju i cjeloživotno obrazovanje.

Glavni cilj posjedovanja navedenih kompetencija odgojitelja je u tome da se djetetu osiguraju svi potrebni uvjeti za razvijanje osobnih funkcionalnih sposobnosti. Kada se radi o djeci sa posebnim potrebama, njima trebaju biti osigurani svi uvjeti i određena pomagala (didaktičke igre, okruženje djeteta i sl.) za pravilan razvoj. Izuzetno je važna suradnja odgojitelja sa roditeljima djeteta sa posebnim potrebama, a ako je potrebno, i sa drugim stručnjacima. Smatra se da je kompetencija odgojitelja ključna za kvalitetu odgojno – obrazovnog programa.

Kompetentnost se ne treba gledati kao statičan fenomen već kao subjektivan, dinamičan i slojevit fenomen. To znači da većina osoba u određenoj fazi svog profesionalnog razvoja funkcioniра na nekoliko razina istovremeno (Milatović, 2014: 7). U nastavku će se prikazati model pet razina kompetentnosti.

Slika 1: Model pet razina kompetentnosti prema Howellu (2014)

Izvor: izrada autorice prema: Milanović, M. (2014) Pomozimo im rasti: priručnik za partnerstvo odgojitelja i roditelja. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Postoje odgojitelji koji su svjesni svojim kompetencija, ali i oni koji ih nisu svjesni. Također postoje odgojitelji koji su svjesni da imaju određene kompetencije, ali i oni koji ih imaju, ali ih nisu svjesni. Takvi odgojitelji su uglavnom svjesni i da je to nedostatak koji imaju, ali su istovremeno spremni uložiti dodatni napor u učenje i steći određene potrebne kompetencije.

Potreba razvoja novih, složenih kompetencija odgojitelja/učitelja proizlazi iz činjenice da tradicionalna škola, prepoznatljiva po statičnosti, fragmentiranom prenošenju informacija i redukcionističkom tumačenju svijeta, zasigurno ne može odgovoriti na kompleksne zahtjeve suvremenog odgoja i obrazovanja (Slunjski, 2006: 47). Kompetencije odgojitelja mijenjaju se sukladno promjenama u životnim

navikama i standardu, što se odražava na promjene potreba i ponašanja djece. Suvremeni odgojitelji trebali bi posjedovati određene kompetencije i vještine kojima bi zadovoljili potrebe suvremenog okruženja, a to uvjetuje potrebu za takozvanim cjeloživotnim obrazovanjem i učenjem. Suvremeni odgojitelj se kontinuirano razvija, razvijajući paralelno tim putem i svoje kompetencije. Upravo je sposobnost brzoga i učinkovitog djelovanja u promjenjivim i nepoznatim okolnostima te kontinuirano prerađivanje novih informacija ključna kompetencija za život i rad u 21. stoljeću. (Fatović, 2016:629).

Kompetentni odgajatelji/učitelji 21. stoljeća – ISSA-ina definicija kvalitetne pedagoške prakse sadržava sedam područja koja će biti prikazana na sljedećoj slici.

Slika 2: Kompetentni odgajatelji/učitelji 21. stoljeća

Izvor: Korak po korak (2014) Kompetentni odgajatelji za 21. stoljeće.

URL: <http://www.korakpokorak.hr/upload/vrtici/praksa-kvaliteta-izvrsnost/issa-standardi-brosura-za-web.pdf>, 15.10.2017.

Prema definiciji ISSA-e, kvalitetne pedagoške prakse sadržavaju područja: interakcije, obitelji i zajednice, inkluzija, različitost i demokratske vrijednosti,

procjenjivanje i planiranje, strategije poučavanja, okruženje za učenje, te profesionalni razvoj.

Profesionalni je razvoj proces u kojem odgajatelj neprekidno, samostalno te u suradnji s drugima unapređuje svoje kompetencije, proširuje svoje znanje i razumijevanje procesa učenja te razvoja djece rane i predškolske dobi kako bi postigao i održao visoku kvalitetu profesionalnosti u skladu sa suvremenim znanstvenim i stručnim znanjima u polju svoga djelovanja (Krstović i suradnici, 2016:56).

Kako je kompetentnost odgojitelja razvojna, a ne statična kategorija, može se reći kako nju velikim dijelom određuje spremnost na cjeloživotno učenje i istraživanje. Odgojitelji moraju konstantno usavršavati i razvijati svoja znanja i sposobnosti. Daljnji razvoj suvremenog odgojitelja treba se temeljiti na novim znanjima. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) ističe kako je jedno od načela razvoja ranoga i predškolskog odgoja otvorenost za kontinuirano učenje i spremnost za unaprjeđivanje prakse. To se, sukladno navedeno dokumentu, može ostvariti pomoću kontinuiranoga istraživanja i unaprjeđivanja kvalitete odgojno-obrazovnoga procesa od samih odgojitelja ali i drugih stručnih djelatnika vrtića, osposobljavanja odgojitelja za istraživanje i aktivno promišljanje vlastite odgojno –obrazovne prakse te u konačnici povezujući sve sudionike odgojno-obrazovnoga procesa koji istražuju i uče, u cilju stjecanja novih znanja. Ključna točka razvoja odgojitelja je njihova spremnost na istraživanje u svrhu stjecanja novih znanja i sposobnosti koje će držati korak sa suvremenim trendovima. Upravo stoga istraživačke kompetencije od krucijalnog su značaja za uspješan profesionalni razvoj odgojitelja.

3. ISTRAŽIVAČKE KOMPETENCIJE

3.1. Definiranje i temeljne karakteristike istraživačkih kompetencija

Spremnost na istraživanje u svrhu stjecanja novih znanja iznimno je važan element ukupnog razvoja ličnosti. Sukladno Nacionalnom kurikulumu, istraživačke kompetencije doprinose uspješnom razvoju ranoga i predškolskog odgoja. Isti taj dokument ističe kako je profesionalni razvoj odgojitelja potrebno usmjeriti prema razvoju njihovih istraživačkih i refleksivnih umijeća, kroz sudjelovanje u akcijskim istraživanjima (NKRPOO, 2014.) Upravo stoga, istraživačke kompetencije odgojitelja predstavljaju ključni čimbenik u rano razvoju i učenju djece. Kroz istraživanje odgojitelji stječu nova znanja i novu praksu, kojom doprinose aktivnom istraživanju polaznika (djece), pozitivno djelujući na njihov razvoj.

Istraživačke kompetencije se definiraju kao sposobnost vrednovanja i unapređivanja odgojno-obrazovne prakse provedbom istraživanja, prepoznavanja istraživačkog problema, kreiranja istraživačkog nacrt, kritičkog mišljenja, analize i interpretacije, diseminacije i primjene istraživačkih rezultata u praksi (Yarullin, 2015: 137). Kada se govori o istraživačkim kompetencijama, govori se o sustavnom učenju odgojnih metoda kroz primjenu rezultata nove situacije. U predškolskom odgoju, odgojitelji kroz praksu traže odgovore, te razvijaju svoje profesionalno znanje.

Važnost profesionalnoga razvoja Šagud (2011: 271) očituje se u stavu da je „*sudjelovanje svakoga odgajatelja u procesu cjeloživotnoga profesionalnog obrazovanja njegova obaveza i odgovornost, a ne mogući izbor ambicioznih pojedinaca*“. Profesionalni razvoj odgajatelja nužan je za poboljšanje kvalitete odgojno-obrazovnoga procesa, odnosno kulture odgojno-obrazovne ustanove te je zato „uloga ustanove osigurati ozračje koje pogoduje trajnom učenju odraslih i u kojemu se mogu zadovoljiti potrebe.

Kao što odgajatelji trebaju stvarati poticajno okruženje u kojem djeca uče djelovanjem i sudjelovanjem te samostalno ispravljaju pogreške, tako i članovi stručnoga tima trebaju stvarati poticajno okruženje za odgajatelje u kojem će i oni većim dijelom učiti djelovanjem, sudjelovanjem i razmišljanjem o svojoj praksi, upozoravajući ih na pogreške, ali i potičući na to da ih samostalno uvide i isprave (Vujičić, 2007: 97).

Kako je kompetentnost odgajatelja razvojna, a ne statična kategorija, može se reći kako nju velikim dijelom određuje spremnost na cjeloživotno učenje. Daljnji razvoj suvremenog odgajatelja treba se temeljiti na novim znanjima. Razvoj kompetencija odgajatelja u budućnosti mora pratiti razvoj tehnologije koja je postala sastavni dio života svakog čovjeka, pa tako i svakog djeteta. Istraživačke kompetencije moraju biti temelj budućeg razvoja i obrazovanja odgojitelja.

Cjeloživotno obrazovanje je sastavni dio suvremenog obrazovanja odgajatelja. Suvremena komunikacijska i informacijska tehnologija stavila je pred ljudsko društvo nove mogućnosti, ali istovremeno i nove izazove. Takvo društvo, društvo koje uči (learning society) i društvo znanja (knowledge society), označava novi tip društva u kojem se brišu granice mjesta i prijenosa znanja. Kontinuirano cjeloživotno obrazovanje i osposobljava nje ne može biti izbor ambicioznih pojedinaca niti predmet vlastitog izbora nego potreba samoizgradnje i samonapredovanja (Šagud, 2011: 264).

Osnovne karakteristike koje obilježavaju odgajatelja budućnosti su: istraživač i reflektivni praktičar, koji mora biti u stanju galvanizirati veliku količinu znanja i situacija (Roldao, 2007).

Profesionalno usavršavanje odgojitelja treba se temeljiti na istraživačkim kompetencijama iz odgojno-obrazovne prakse. Na taj način, o istraživanju se raspravlja kao o esencijalnoj aktivnosti ostvarivanja kvalitetnije odgojne prakse (Vujičić, Tatalović Vorkapić i Boneta, 2012: 346). Na ovakav način se odgojiteljima daje mogućnost neprestanog istraživanja na čemu se temelji cjelokupan pedagoški pristup odgojitelja. Odgojitelj na taj način preuzima ulogu istraživača. Umjesto

korištenja već postojećih znanja i iskustava, odgojitelji kroz istraživačke kompetencije stvaraju nova, vlastita znanja i iskustva koja zatim primjenjuju o vlastitoj odgojnoj praksi.

Istraživanje odgojitelji mogu provoditi zbog vlastite edukacije, odnosno vlastitog profesionalnog razvoja, učinkovitijeg učenja, ili zbog profesionalnog doprinosa odgojiteljskoj struci.

Kroz razvijanje i jačanje istraživačkih kompetencija, stvara se odgojitelj koji je u stanju adekvatno provesti odgojno-obrazovnu praksu. Razvijanje istraživačkih kompetencija treba biti temelj i osnovna zadaća profesionalnog razvoja odgojitelja. U nastavku će se shematski prikazati komponente istraživačkih kompetencija.

Tablica 1: Komponente istraživačkih kompetencija

ISTRAŽIVAČKE KOMPETENCIJA			
Komponenta motivacijskog cilja	Komunikacijska komponenta	Kognitivna komponenta	Procjena aktivnosti
Kognitivna aktivnost Sposobnost da se prijeđu kognitivne poteškoće Neovisnost kognitivnosti i procjene vrijednosti Orijentacija vrijednosti Samoučinkovitost Identitet	Sposobnost rada u timu Sposobnost koordinacije aktivnosti Sposobnost suradnje	Svijest o važnosti tehnologije i osnovnih metoda	Problem vizije

Emocionalan pristup učenju, istraživačke aktivnosti						
Vrijednost semantičke kompetencije	Kompetencije osobnog razvoja	Zajedničke kulturne kompetencije	Kompetencije socijalnog rada	Edukacijske kognitivne kompetencije	Informacijske kompetencije	Komunikacijske kompetencije

Izvor: Yarullin, I.F. (2015). *The Research Competence Development of Students Trained In Mathematical Direction*. Mathematics Education, 2015, 10(3), 137-146.

Istraživačke kompetencije se sastoje od četiri međusobno povezane komponente, a to su: kognitivna komponenta, komponenta motivacijskog cilja, komunikacijska komponenta i procjena aktivnosti.

3.2. Razvijanje i unapređivanje istraživačkih kompetencija kod budućih odgojitelja

Kompetencije i kvaliteta odgajatelja sigurno su presudno važne kako bi te životne koncepcije bile što djelotvornije. Opće kompetencije (osobne, kognitivne i operativne) koje djeca trebaju steći u vrtiću su postavljene i povezane s ponašanjem i znanjem koje se očekuje u osnovnoj školi. Taj dobro osmišljen nastavni plan i program inspiriran je UN-ovom Konvencijom o pravima djeteta.

Više mogućih razina obrazovanja dobar je način da se odgajateljima da vremena da sazriju i u budućnosti izgrađuju samopouzdanje i stječući šire znanje i stručnost u odgojno obrazovnom sustavu. Dižući početnu obuku predškolskih odgajatelja na višu tercijarnu razinu pružaju se više mogućnosti studentima da prošire svoje profesionalne kompetencije i prodube svoje specijalizacije.

O važnosti razvijanja profesionalnih kompetencija odgojitelja govore Standardi kvalifikacija i unaprjeđivanja kvalitete studijskih programa odgajatelja i učitelja. Navedeni projekt odvijao se u razdoblju od 19. lipnja 2015. godine do 18. srpnja 2016. godine u Rijeci, a u funkciji nositelja projekta nalazio se Učiteljski fakultet Sveučilišta u Rijeci. U okvirima navedenoga projekta ciljalo se unaprijediti studij ranoga i predškolskog odgoja, usklađujući ga sa potrebama. Procijenjeno je kako su standardi zanimanja odgojitelja pretežno u funkciji praćenja postojećega stanja u opsegu navedenog zanimanja, a manje, to jest nedovoljno u funkciji planiranja daljnjeg razvoja ovih zanimanja. Otuda je proizašla ideja projekta: razviti prijedlog standarda cjelovitih kvalifikacija za sveučilišnog prvostupnika i magistra ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja i magistra primarnog obrazovanja te u skladu s tim uskladiti i unaprijediti kvalitetu studijskih programa s obzirom da ishode učenja i potrebe tržišta rada (Krstović, Vujičić i Pejić Papak, 2016 : 33). Naime, kvalitetno obrazovanje nastoji se utemeljiti na profesionalnim razvoju odgojitelja, što u dotadašnjem sustavu obrazovanja predstavlja temeljni nedostatak. Studenti su kroz svoje obrazovanje nedostatno uključeni u proces unaprjeđenja studijskih programa, kroz komunikaciju sa bivšim studentima te kroz stalno praćenje njihova razvoja.

Spomenuti Standardi kvalifikacije poseban naglasak stavljaju na profesionalni razvoj odgojitelja, koji počiva na njihovom aktivnom istraživanju i interakciji sa ostalim skupinama kako bi se razmijenila nova znanja. Tek se tim putem može osigurati kvaliteta studija i pripremiti odgojitelje za izazove koje im nosi praksa. Prema Standardima kvalifikacija od suvremenog odgojitelja očekuje se da bude istraživač vlastite prakse sa ciljem unaprjeđivanja rada sa djecom te razvijanja vrtića kao zajednice stalnoga istraživanja i razvoja (Krstović, Vujičić i Pejić Papak, 2016: 68) To je u potpunosti usklađeno sa Nacionalnim kurikulumom i njegovim viđenjem vrtića kao mjesta stalnoga razvoja i istraživanja. Upravo je odgojitelj ka ključna osoba u radu sa djecom nositelj istraživanja u vrtiću u kojem djeluje. Slijedom navedenog svojim istraživanjem on doprinosi praksi djelovanja u vrtiću, zbog čega cjelokupna kvaliteta odgojno obrazovne prakse ovisi o njemu. Standardi kvalifikacije ističu kako se od odgojitelja očekuje da podržavaju i razvijaju originalno razmišljanje i znanstveno istraživanje povezujući znanja među različitim područjima. Odgojitelj

kao nositelj istraživanja sam posjeduje znanja za izradu instrumenata, alata i materijala koje koristi u istraživanjima te dovoljnu pismenost za interpretaciju istraživanja do kojih dolazi. (Krstović, Vujičić i Pejić Papak, 2016 : 68) Odgojitelj koji posjeduje razvijenu istraživačku kompetenciju može: (Krstović, Vujičić i Pejić Papak , 2016: 69)

1. vrednovati i unapređivati odgojno-obrazovnu praksu provedbom istraživanja
2. prepoznati istraživački problem u odgojno-obrazovnoj praksi i odabrati primjerenu metodu istraživanja
3. osmisliti nacrt istraživanja i provesti istraživanje
4. razlikovati i kritički prosuditi znanstveno i zdravorazumsko mišljenje u ranome i predškolskome odgoju i obrazovanju
5. pretražiti i organizirati odgovarajuće informacije iz baza podataka te drugih internetskih i knjižničnih izvora
6. pridržavati se etičkih načela prilikom provedbe istraživanja
7. kritički prosuditi znanstveni rad s vlastitoga paradigmatškoga polazišta
8. interpretirati rezultate istraživanja i izraditi stručni rad
9. predstaviti rezultate istraživanja na znanstveno-stručnim skupovima.

Istraživanjem odgojitelj doprinosi razvoju vlastiti znanja i sposobnosti, koje mu omogućavaju obavljanje dodijeljenih aktivnosti pri radu u vrtiću. Odgojitelj istraživač potiče aktivni razvoj djece, čineći na taj način vrtić mjestom aktivnog istraživanja i razvoja, što je u skladu sa Nacionalnim kurikulumom.

Suvremeni odgajatelj trebao bi biti spreman na modificiranje kurikuluma i njegovo komplementarno razvijanje i građenje u konkretnom kontekstu u kojem se realizira, te na preuzimanje i prihvaćanje izazova i odgovornosti za nadasve dinamičan proces

učenja i poučavanja, te spremnost da pažljivim promatranjem i samorefleksijom graditi kurikulum (Curtis i Carter, 2008).

Odgajitelji koji se obrazuju prvo u srednjim strukovnim školama predškolskog usmjerenja, a svoje obrazovanje nastavljaju na sveučilišnoj razini prvo kao prvostupnik ranog i predškolskog obrazovanja, te potom prema osobnim željama ili potrebama i na visokoj razini u zvanje magistra uz obavljanje kvalitetne stručne prakse na svim nivoima u dječjim vrtićima stječu razne kompetencije, od općih prema specifičnim što može poboljšati i kvalitetu rada u vrtićima. Različite razine obrazovanja i različite vrste kompetencija zahtijevaju veći stupanj uvažavanja i komunikacije svih stručnjaka u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Uvođenjem Bolonjskog procesa educiraju se budući odgajitelji za stjecanje kompetencija koje otvaraju mogućnosti zapošljavanja i u drugim zemljama EU.

Razumijevanje obrazovanja kao učenja prihvaćenih znanja i društvenih normi postaje zastarjeli koncept, a važnost se sve više pridaje istraživanjima i inovacijama. Kako je kompetentnost odgajatelja razvojna, a ne statična kategorija, može se reći kako nju velikim dijelom određuje spremnost na cjeloživotno učenje. Daljnji razvoj suvremenog odgajatelja treba se temeljiti na novim znanjima. Razvoj kompetencija odgajatelja u budućnosti mora pratiti razvoj tehnologije koja je postala sastavni dio života svakog čovjeka, pa tako i svakog djeteta.

4. ZNANSTVENA ISTRAŽIVANJA KOJA DOPRINOSE RAZVOJU ODGAJATELJSKE PRAKSE

U posljednje vrijeme se mijenja uloga odgojitelja, a na taj način i sustav njihovog obrazovanja. Odgojitelj postaje istraživač, te u interakciji sa djecom, stvara uvjete za rad. Kao istraživač i refleksivni praktičar koji ima značajnu ulogu u djetetovom cjelokupnom holističkom razvoju bez obzira na materijalne i socijalne resurse, o odgojitelju ovise i djetetove aktivnosti te uvjeti u kojem se iste odvijaju, kao i količina njegove inicijative i samostalnosti. Stoga je jako važno spoznati važnost znanstvenih istraživanja koji je alat za profesionalno usavršavanje koje doprinosi razvoju odgojiteljeve prakse.

4.1. Istraživanje odgojitelja

Odgojitelji istraživači predstavljaju suvremeni vid razvoja odgojno–obrazovnih ustanova. Kroz promicanje aktivnog istraživanja razvija se potpuno novi pristup praksi odgoja i obrazovanja odgojitelja. Navedenim pristupom proučavaju se i unaprjeđuju procesi učenja i poučavanja, koji se pojavljuju kao opozicija tradicionalnom modelu usavršavanja odgojitelja. Taj model zasniva se na preuzimanju ustaljenih aktivnosti i praksa djelovanja, što često daje neadekvatne ishode odgoja i obrazovanja. Mijenjajući način učenja i djelovanja odgojitelja odnosno odgojnu praksu vodi odgojitelje prema novim saznanjima i boljem razumijevanju, što u konačnici rezultira kvalitativnim pomacima njihove prakse djelovanja. Uvođenjem istraživanja odgojitelja u praksu omogućava se bolje razumijevanje, integracija i prepoznavanje znanja te razvoj određenih vještina simultanim učenjem, to jest razvoj i unaprjeđenje profesionalnih kompetencija odgojitelja (Slunjski, Šagud i Brajša- Žganec, 2006: 49).

Kontinuirano profesionalno usavršavanje odgojitelja i drugih stručnih djelatnika ustanove za rani odgoj nezaobilazna je pretpostavka za osiguranje i unapređenje kvalitete odgojno-obrazovnog procesa u njoj. Profesionalni razvoj odgojitelja treba rezultirati ne samo pomacima u znanju, nego i promjenama u njegovim uvjerenjima i djelovanju. Zato su primjereniji oni oblici profesionalnog usavršavanja koji imaju ne samo informacijski, nego i transformacijski potencijal, tj. oni koji imaju istraživačko obilježje i omogućuju propitivanje uvjerenja, iskustava i svakodnevne prakse odgojitelja. Naime, uvjerenja filtriraju znanje i upravljaju ponašanjem odgojitelja, pa se unapređenje prakse neće dogoditi ako nije povezano s propitivanjem i mijenjanjem tih uvjerenja i cjelokupne odgojne filozofije odgojitelja (Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, 2012: 71).

Kontinuirano istraživanje vlastitog rada, promatranjem i slušanjem djece, dokumentiranjem odgojno - obrazovnog procesa uz pomoć foto i audio zapisa omogućuje odgojitelju realan uvid u svoj rad. Odgojitelj dobiva uvid u stvarne dječje interese, načine na koje djeca uče te svoje intervencije, postupke i reakcije. Ponovnom analizom (akcija - refleksija - akcija) prikupljenom dokumentacijom osviješten odgojitelj napušta ulogu tradicionalnog poučavanja djece zamjenjujući ga s proučavanjem djece, a koje vodi prema učenju s djecom (Slunjski, 2001: 17).

Istraživanje koje su 2006. godine proveli Slunjski, Šagud i Brajša - Žganec bavilo se istraživanjem važnosti istraživanja u razvoju profesionalnih kompetencija odgojitelja. Istraživanjem koje je obuhvatilo stavove i mišljenja odgojitelja utvrđena je pozitivna korelacija između istraživačkih aktivnosti odgojitelja i kvalitete njihova djelovanja u procesima ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja. Naime, pokazalo se da su odgojitelji koji su uključeni u istraživanje kompetentniji u organiziranju poticajnog prostorno-materijalnog okruženja vrtića, čime se potiče djecu na raznovrsne istraživačke aktivnosti i druženje, što u konačnici rezultira unaprjeđenjem njihova znanja. Dodatno, odgojitelji istraživači učinkovitiji su u uspostavljanju fleksibilne organizacije vremena, kao i u komunikaciji i suradnji sa djecom i suradnicima.

Obrazovanje u području predškolskog odgoja odvija se u vremenu brzog tehnološkog razvoja i novih otkrića. Potreban je program istraživanja u profesionalnom razvoju odgojitelja kako bi se kombinacijom osnovnih znanja, vještina i kompetencija steklo visokokvalitetno iskustvo predškolskog odgoja temeljenog na dokazima i interakcijama, a koji utječu na ishod profesionalnog razvoja (Sheridan, Edwards, Marvin i Cnoche, 2009: 400).

Kroz istraživanje, odgojitelji razvijaju vlastiti potencijal, te stvaraju kreativno i stimulatивно okruženje. Svaki odgojitelj najbolje provodi one odgojne metode do kojih je došao kroz vlastito istraživanje. Nakon što se pokaže da određena odgojna metoda daje pozitivne rezultate, tada se ta metoda nastavlja istraživati i razvijati kroz njenu direktnu primjenu.

4.2. Obrazovanje odgojitelja istraživača

Prethodno je istaknuto kako se postojeći sustav obrazovanja uvelike ne poklapa sa tržišnim zahtjevima. Isti počiva na učenju i preuzimanju ustaljenih obrazaca djelovanja odgojitelja. Stoga je pokrenut projekt Standarda kvalifikacije i unaprjeđivanja kvalitete studijskih programa odgajatelja i učitelja, kojemu je cilj stvoriti studijske programe usmjerene prema kvaliteti, koja se postiže profesionalnim razvojem odgojitelja, kroz njihovo aktivno učenje i istraživanje (Krstović, Vujičić i Pejić Papak, 2016: 60). Obrazovanje odgojitelja istraživača se temelji na praksi, a manjim dijelom na teoriji. Isto tako, teorija i praksa nisu odvojene, već se koriste paralelno na način da teorija slijedi praksu, odnosno istraživanje. Stoga, inicijalno obrazovanje ima značajnu ulogu u obrazovanju a u nastavku će detaljnije biti o navedenom.

Inicijalno obrazovanje je obrazovanje koje se može provoditi na svim razinama općeg i stručnog usavršavanja. Kako bi inicijalno obrazovanje dovelo do određenih rezultata, formalno, neformalno i informalno pripremanje mora biti sastavni dio

inicijalnog obrazovanja, odnosno praktičnog dijela odgojno-obrazovnog procesa. Inicijalno obrazovanje podrazumijeva usvajanje teorijskih znanja, ali i učenje kroz praktične primjere, odnosno istraživanje.

Inicijalno obrazovanje samo dijelom utječe na razvoj profesionalnog identiteta. Veliki utjecaj ima trajni profesionalni razvoj što može pomoći tvorcima obrazovnih politika, institucijama za inicijalno obrazovanje učitelja, institucija koje razvijaju programe trajnog profesionalnog razvoja, rukovoditeljima škola te učiteljima samima u kreiranju svjesnih napora za razvojem određenog tipa identiteta (Vizek - Vidović, 2011:32). Taj daljnji profesionalni razvoj autorica Vizek - Vidović naziva kontinuirano profesionalno usavršavanje. Smjernice odbora Europskog sindikata za obrazovanje za postizanje visoke kvalitete sustava trajnog profesionalnog usavršavanja su sljedeće (Vizek - Vidović, 2011: 60):

1. Kontinuirano profesionalno usavršavanje treba biti integralan dio profesionalnog života svakog učitelja, kojem to mora biti i obveza i pravo
2. Učiteljima i nastavnicima treba zajamčiti dovoljno vremena godišnje za stručno usavršavanje koje ulazi u fond plaćenih radnih sati
3. Svaka strana, davatelji usluga (škola i prosvjetne vlasti), kao i primatelji usluga (učitelji i nastavnici) trebaju prihvatiti svoju odgovornost
4. Za vrijeme provedeno u stručnom usavršavanju škole trebaju organizirati zamjenske nastavnike
5. Kompetencije stečene tijekom stručnog usavršavanja treba formalno priznati (certificirati) prema sadržaju i razini
6. Sustav evaluacije stečenih kompetencija treba se temeljiti na povjerenju i međusobnoj suradnji
7. U planiranju i provedbi stručnog usavršavanja važna je suradnja svih sudionika (sveučilišnih nastavnika i istraživača, stručnjaka u javnim

institucijama, državnim agencijama i civilnom sektoru te školama), kao i poticanje partnerskih odnosa

8. Stručno usavršavanje treba biti povezano s mogućnošću horizontalne i vertikalne mobilnosti
9. Učiteljski sindikati trebali bi imati istaknutiju ulogu u sustavu profesionalnog usavršavanja

Inicijalno obrazovanje odgajatelja kao temelj profesionalnog razvoja treba biti u skladu sa daljnjim profesionalnim razvojem odgajatelja. Daljnje napredovanje i usavršavanje treba biti u skladu sa suvremenim razvojem i potrebama suvremenog društva. Kontinuirano profesionalno usavršavanje odgojitelja i drugih stručnih djelatnika ustanove za rani odgoj nezaobilazna je pretpostavka za osiguranje i unapređenje kvalitete odgojno-obrazovnog procesa u njoj. Profesionalni razvoj odgojitelja treba rezultirati ne samo pomacima u znanju, nego i promjenama u njegovim uvjerenjima i djelovanju. Zato su primjereniji oni oblici profesionalnog usavršavanja koji imaju ne samo informacijski, nego i transformacijski potencijal, tj. oni koji imaju istraživačko obilježje i omogućuju propitivanje uvjerenja, iskustava i svakodnevnih prakse odgojitelja. Naime, uvjerenja filtriraju znanje i upravljaju ponašanjem odgojitelja, pa se unapređenje prakse neće dogoditi ako nije povezano s propitivanjem i mijenjanjem tih uvjerenja i cjelokupne odgojne filozofije odgojitelja (Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, 2012: 71).

Iz svega navedenog može se zaključiti kako za profesionalni razvoj odgojitelja veliku ulogu imaju istraživanja i istraživačke kompetencije koje osiguravaju i unapređuju kvalitetu odgojno – obrazovnog rada. Možemo vidjeti iz istraživanja u sklopu ovog diplomskog rada na temu: „Razvoj istraživačkih kompetencija odgojitelja“ da su odgojitelji kao najčešći primjer istraživanja izdvajali upravo akcijska istraživanja, te smo upravo iz tog razloga ista objašnjena u ovome poglavlju. Obzirom na navedeno, u sljedećem poglavlju osvrnuti ćemo se na stjecanje istraživačkih kompetencija odgojitelja u Republici Hrvatskoj, na koji način stječu istraživačke kompetencije, te koji su uvjeti za stjecanje istih.

5. STJECANJE ISTRAŽIVAČKIH KOMPETENCIJA ODGOJITELJA

U ovom poglavlju prikazati će se na koji način i što je sve potrebno da se steknu istraživačke kompetencije odgojitelja u Republici Hrvatskoj, te važnosti za stjecanje istih gdje se može vidjeti i u primjerima europskih iskustava u kolikoj su mjeri relevantne za odgojno – obrazovni rad da bi se mogli odgojitelji senzibilizirati za to područje.

5.1. Stjecanje istraživačkih kompetencija u Republici Hrvatskoj

Obrazovanje odgojitelja temelji se na formalnom i na neformalnom obrazovanju. Formalno obrazovanje podrazumijeva adekvatno srednjoškolsko i fakultetsko obrazovanje. Neformalno obrazovanje podrazumijeva razne oblike dodatnog stručnog i profesionalnog obrazovanja i usavršavanja kao što su razni seminari, radionice, tečajevi i sl. Više obrazovanje odgajatelja podrazumijeva i višu razinu kompetencija koje će odgajatelji primjenjivati u svome radu sa djecom.

Potrebne kvalifikacije odgajatelja u dječjim vrtićima definirane su državnim regulativama. U Rijeci se obrazovanje provodi na učiteljskom fakultetu. Djelatnost je Učiteljskog fakulteta (Sveučilište u Rijeci, 2016):

- visoko obrazovanje, koje se provodi ustrojavanjem i izvođenjem sveučilišnih studijskih programa u području primarnog odgoja i obrazovanja i ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja,
- znanstvena djelatnost i stručni rad,

- ustrojavanje i izvođenje programa stručnog osposobljavanja i usavršavanja polaznika u području primarnog odgoja i obrazovanja i ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Odgajatelji u Hrvatskoj za rad u odgojno – obrazovnim ustanovama trebaju imati višu stručnu spremu predškolskog usmjerenja. Do prije par godina nisu mogli putem formalnog obrazovanja napredovati u zvanju. Otvaranjem Diplomskog studija Ranog i predškolskog odgoja na Učiteljskom fakultetu u Rijeci omogućen im je profesionalni rast do zvanja magistra. Iako svi odgajatelji imaju najmanje višu stručnu spremu iz polja predškolskog odgoja, što može biti oznaka većih kompetencija, nemogućnosti obrazovanja na srednjoškolskoj razini može biti i nedostatak. U nastavku će se prikazati koji se sveučilišni studiji provode u Rijeci.

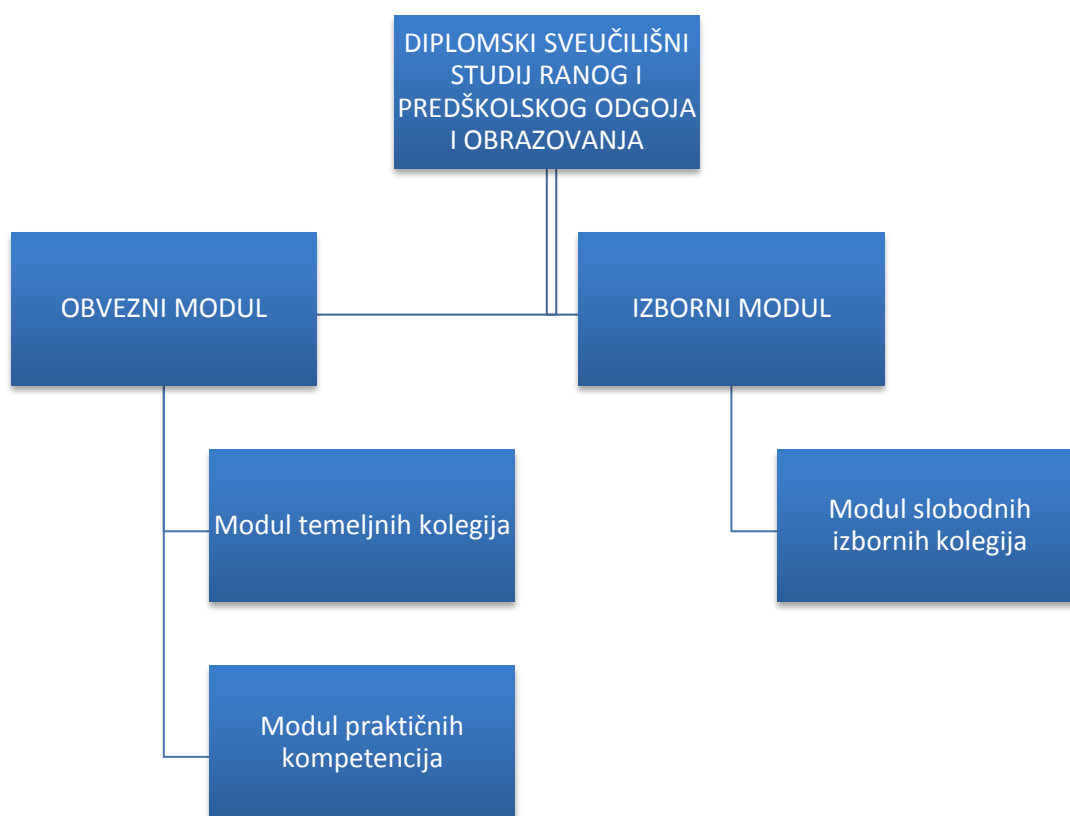
Tablica 2: Djelatnost visokog obrazovanja obavlja se ustrojem i izvedbom slijedećih sveučilišnih studija

Naziv studija	Trajanje studija	Broj ECTS-a	Akademski naziv
Preddiplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	3 godine ili 6 semestara	180	Sveučilišni prvostupnik/prvostupnica ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja
Diplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	2 godine ili 4 semestara	120	Magistar/magistra ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Izvor: Sveučilište u Rijeci (2016) <http://www.ufri.uniri.hr/hr/fakultet.html>, 02.10.2017.

U nastavku će se prikazati struktura sveučilišnog studija ranog i predškolskog odgoja u Republici Hrvatskoj.

Slika 3: Struktura diplomskog sveučilišnog studija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

Izvor: Učiteljski fakultet u Osijeku (2009) Diplomski Sveučilišni studij ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. <http://wt.foozos.hr/download/diplomski-sveucilisni-studij-ranog-i-predskolskog-odgoja-i-obrazovanja.pdf>, 03.10.2017.

Navedena struktura prikazuje strukturu diplomskog Sveučilišnog studija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u trajanju od dvije godine i 120 ECTS bodova. Završno akademsko zvanje je Magistar/magistra ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja.

Europska iskustva upućuju prema sve jasnijem opredjeljenju prema učiteljskoj profesiji koju određuju kao izuzetno složeno zanimanje koje implicira refleksivno mišljenje, kontinuirani profesionalni razvoj, autonomiju, odgovornost, kreativnost istraživanja i osobna prosudba (Krstović, 2010). Profesionalno usavršavanje odgojitelja temelji se na istraživanju i zajedničkom razumijevanju kompleksnih fenomena koji proizlaze iz odgojno obrazovne prakse. Odgojiteljima se tako daje

mogućnosti kontinuiranog istraživanja i rekonstruiranja pristupa učenja i poučavanja, kako bi istovremeno ostvarili samostalni razvoj i razvoj svoje odgojno-obrazovne prakse. Sve to vodi prema potrebi drugačijega obrazovanja budućih studenata, koji osim razvoja novih znanja i umijeća u odgoju, trebaju biti spremni prihvatiti ulogu istraživača, kroz koju stvaraju nova znanja, a ne kao dosada da svoje djelovanje utemelje isključivo na konzumiranju postojećih znanja (Vujičić i suradnici, 2012.).

Izvanredni diplomski studij RPOO provodi se kroz četiri semestra u kojima studenti slušaju obvezne i izborne kolegije.

Obvezni kolegiji su: Nova paradigma ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja, Profesionalne kompetencije odgajatelja, sociologija obitelji, Metodologija kvalitativnih istraživanja, Metodologija kvantitativnih istraživanja, Primijenjena statistika, Sukonstrukcija kurikuluma u predškolskom odgoju i obrazovanju, Sukonstrukcija kurikuluma u ranom odgoju i obrazovanju, Neuropsihološke osnove ranoga učenja.

Izborni kolegiji su: Partnerstvo s roditeljima, Savjetovanje, Kontinuirano profesionalno obrazovanje, Pozitivna psihologija, Konstrukcija i evaluacija mjernih instrumenata, Pretraživanje baza podataka, Akcijsko istraživanje, Metodologija izrade stručnog i znanstvenog rada, Sportski programi, Umjetnički programi, Kultura vrtića, Vođenje i upravljanje.

Od posebnog značaja za stjecanje istraživačkih kompetencija jesu kolegiji koji se odnose na metodologiju.

U okvirima kolegija Metodologija kvalitativnih istraživanja od studenta se očekuje da demonstrira višu razinu znanja i razumijevanja obilježja kvalitativnih istraživanja. Razumijevanje kvalitativnih istraživanja trebalo bi dovesti do uočavanja njihove primjenjivosti u području ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja. Studenti bi trebali moći kritički koristiti znanstvenu i stručnu literaturu iz tog područja te prikupljati i analizirati raznu dokumentaciju. Očekuje se od studenata da budu sposobni analizirati prednosti i nedostatke ovih istraživanja, da pokažu osnovna znanja identificiranja i razumijevanja svrhe, predmeta, obilježja te metodologije

planiranja i provođenja istraživanja. Studenti bi trebali kroz ovaj kolegij razviti kompetencije koje su važne za izradu nacrtu kvalitativnog istraživanja, planiranje i provođenje tih istraživanja u području ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja.

U okvirima kolegija Metodologija kvantitativnih istraživanja studente se upoznaje sa teorijom kvantitativnih istraživanja i osposobljava za njihovu primjenu u praksi. Studenti bi nakon odslušanoga i položenoga kolegija bili sposobni provesti kvantitativno istraživanje, primjenom stečenih znanja o njemu; demonstrirati izradu istraživačkog nacrtu rada, pravilno prikupiti podatke i pripremiti ih za statističku obradu, analizirati razlike između pojedinih mjernih skala, moći primijeniti principe biranja uzoraka za istraživanje, uočavati razlike između metoda, kreirati pisano istraživačko izvješće, kreirati metode kvantitativnog istraživanja u kontekstu ranoga i predškolskog odgoja te argumentirati svoj stav i kritički prosuditi kvantitativna istraživanja.

Što se tiče same metodologije istraživanja u ranom i predškolskom odgoju studenti imaju mogućnost odabira izbornih kolegija koji su prethodno navedeni.

Izborni kolegij Konstrukcija i evaluacija mjernih instrumenata obuhvaća osnovne pojmove znanstvenoga istraživanja, metoda i tehnika koje se koriste pri provođenju istraživanja te mjerenja, mjernih instrumenata i metrijskih karakteristika. Nakon odslušanoga i položenoga kolegija studenti bi trebali biti u stanju razumjeti i moći analizirati tekstove, kreirati stavove i logički ih argumentirati, razumjeti metode provođenja istraživanja i moći kreirati odgovarajući instrumentarij za provođenje istraživanja.

Izborni kolegij Pretraživanje baza podataka priprema i osposobljava studente za uspješno pretraživanje baza podataka u svrhu pronalaska odgovarajućih informacija potrebnih za provođenje istraživanja. Studenti bi nakon odslušanoga i položenoga kolegija trebali moći pojmovno definirati baze podataka, razlikovati vrste baza podataka, pravilno koristiti baze za pretraživanje te analizirati podatke prikupljene istraživanjem i izraditi sintezu podataka do kojih se došlo istraživanjem.

Izborni kolegij Akcijsko istraživanje kao dio profesionalne realizacije određenih ideja i kolaborativne i zajednički usmjerene pedagogije predstavljaju provjeru i transformaciju akademske prakse u kojem se razvija kritički odnos prema vlastitim neposrednim akcijama i akcijama svojih kolega i putem kojeg se omogućuje svima njima profesionalna i osobna emancipaciju i razvijanje stvarnog, konkretnog i neposrednog odgojno-obrazovnog konteksta (Šagud, 2011: 265). Proces akcijskog istraživanja temelji se na snažnoj vezi između odgojne teorije i odgojne prakse. Akcijsko istraživanje se najčešće provodi sa ciljem unapređenja vlastite odgojne prakse. Rezultati akcijskih istraživanja se rijetko primjenjuju izvan odjela na kojem se istraživanje provodilo.

Izborni kolegij Metodologija izrade stručnog i znanstvenog rada sadržajno obuhvaća teorijska i praktična znanja izrade stručnih i znanstvenih radova. Nakon odslušanoga kolegija studenti bi trebali razumjeti značaj akademskoga stila pisanja, razviti stil primijeniti isti u svojem radu, imati sposobnost prepoznavanja i analiziranja ključnih obilježja kvalitetno napisanoga stručnog i znanstvenog rada, razviti kompetencije važne za izradu pisanoga rada koji udovoljava standardima stručnoga i znanstvenog stila pisanja.

Učiteljski fakultet u Rijeci neprekidno radi na poboljšanju obrazovnog programa kako bi nakon završetka studija odgajatelji bili sposobni svojim znanjem i stavovima utjecati na razvoj djeteta. U tom smjeru pokrenut je prethodno spomenuti projekt unaprjeđenja kvalitete studija ranog i predškolskog odgoja te promjene u kvalifikacijama, odnosno opisu zanimanja odgojitelja, kako bi isti podržava zahtjeve suvremenog odgoja i obrazovanja, kroz razvoj kompetentnih odgojitelja. Istraživanje i stvaranje novih znanja ključna je točka razvoja dobrih kompetentnih odgajatelja koji prate zahtjeve i potrebe djece. Postavlja se pitanje u kojoj mjeri postojeći studijski programi to omogućuju? Jedna odgojiteljica je svojim citatom jasno ukazala na nužnost promjena u obrazovnim programima, odnosno nužno stvaranje novih znanja od strane odgojitelja : „*Nije to više samo priprema (kao nekad) za jednu zajedničku aktivnost koja će se odraditi tijekom dana i gotovo, za što su nas spremali*

na akademiji, te smatram da je neophodno odmah učiniti promjene u programima i dužini trajanja školovanja i uvesti fakultet u trajanju od četiri godine, inače će generacije djece koja dolaze znati više od odgojatelja.“ (Vujičić, Tatalović Vorkapić i Boneta, 2012., prema Vujičić, 2011: 80). Dobar odgojitelj obilježen je dakle svojim istraživačkim angažmanom koji koristi u svakodnevnim aktivnostima.

Važnost istraživačkih kompetencija može se i vidjeti iz prethodno spomenutog projekta „*Standardi kvalifikacija i unapređivanje kvalitete studijskih programa odgojatelja i učitelja*“ koji je nastao kao rezultat rada na istoimenome projektu „Unapređivanje kvalitete u visokom obrazovanju“ koje je financirano iz Europskog socijalnog fonda u trajanju od 2007. – 2013. godine, čiji je cilj bio usmjeren na unapređenju kvalitete studijskih programa (Krstović, Vujičić, Pejić Papak, 2016). Cilj projekta je restrukturirati postojeće kvalifikacije odnosno unaprijediti kvalitetu studija ranoga i predškolskog obrazovanja. Projekt bi trebao pridonijeti ravnomjernijem razvoju visokoga obrazovanja u ranome i predškolskome odgoju i obrazovanju. Pokretači projekta su naglasili važnost diplomskog studija uz naglašene ciljeve i ishode učenja te stečene kompetencije prilikom završetka istoga. Naglasak se stavlja na razine, koje se postižu završetkom studija, ovisno na kojem stupnju razine se student (odgojitelj) nalazi, pritom ostvarujući određene ciljeve i razine samim time se kvalificira za stupanje više i postaje kompetentniji.

U okviru navedenog projekta poseban je naglasak stavljen na odgojitelja u funkciji istraživača, koji aktivnim istraživanjem pronalazi metode za rad, doprinoseći na taj način unaprjeđenju kvalitete rada u vrtićima. Istraživanje postaje stup nositelj svih aktivnosti odgojitelja, koji su samostalno zaduženi za osmišljavanje svojega načina djelovanja i ophođenja sa djecom. Ovaj projekt je senzibilizirao struku i pomaknuo na viši stupanj profesionalnosti i dao uvid u važnosti istraživačkih kompetencija.

Odgojitelji su ključne ličnosti u organizacijama za rani i predškolski odgoj, vrtićima. U suvremenom okruženju vrtići ne predstavljaju statične jedinice. Nadalje u njima se ostvaruje stalni razvoj polaznika, djece, koji su najaktivniji istraživači. Odgojitelji stoga trebaju djelovati u smjeru poticanja njihovih istraživačkih afiniteta. Vrtić predstavlja organizaciju koja sama sebe organizira i osmišljava, kroz djelovanje

odgojitelja. Nije stoga čudno da se važnost istraživačkih aktivnosti odgojitelja u njemu povezuje sa procesom razvoja cjelokupnog sustava ranoga i predškolskoga odgoja. Sukladno Nacionalnom kurikulumom za rani i predškolski odgoj (2014), profesionalni razvoj odgojitelja podrazumijeva razvoj u području stečenih znanja, ali i promjene u uvjerenjima i djelovanju odgojitelja. Stoga se poseban naglasak stavlja na istraživačke aktivnosti odgojitelja, koje doprinose propitivanju postojećih uvjerenja i iskustava te postojeće prakse i konačnom unaprjeđenju odnosno mijenjanju istih.

5.2. Stjecanje istraživačkih kompetencija u svijetu

Proučavajući rani i predškolski odgoj u Hrvatskoj, uočavaju se neke poveznice sa ranim i predškolskim odgojem u nekim zemljama koje su slične našim te je potrebno osvrnuti se u daljnjem tekstu na Češku i Švedsku, obzirom da imaju sličnu strukturu obrazovanja i rada.

U Republici Češkoj predškolski odgoj ima dugu tradiciju kao i u Hrvatskoj, prošli smo sličnu povijest iz socijalizma u zemlje u tranziciji. Hrvatska, kao i Češka koja je već u EU, obrazovanje odgajatelja prilagođava novim znanstvenim spoznajama iz područja vezanih za rani i predškolski odgoj. Uz više razina formalnog obrazovanja odgajatelj u Češkoj ima mogućnosti za neformalnim obrazovanjem. Kontinuirano obrazovanje odgajatelja organizirani je u nekoliko različitih oblika. Regionalni centri za daljnje obrazovanje pedagoga – odgajatelja nude razne tečajeve koje svake godine pohađa veliki broj odgajatelja i učitelja. Većina odgajatelja nastavlja obrazovanje dobrovoljno, odabirući program edukacije prema vlastitim interesima ili utvrđenim potrebama vrtića u kojima su zaposleni¹.

¹ Europska komisija (2014.)) *Ključni podaci o predškolskom odgoju i obrazovanju u Europi*. Pribavljeno 10.03.2018. sa

http://eacea.ec.europa.eu/education/Eurydice/documents/key_data_series/166HR.pdf

Za razliku od Češke Republike, primjerice u Švedskoj, kao i u drugim zemljama, postoji snažna potreba za obrazovanjem odgojitelja, gdje je cilj unaprijediti vještine i zadržati kvalitetne kadrove koji će u budućnosti raditi sa djecom. Inicijalno obrazovanje odgojitelja u Švedskoj je odlične kvalitete te na suvremen način spaja teoriju i praksu što daje izvrsne rezultate i stvara profesionalne i stručne odgajatelje sa svim potrebnim kompetencijama. U Hrvatskoj još uvijek nije tolika razina profesionalnosti, iako se Nacionalnim okvirnim kurikulumom vidi pomak gdje se ojačavaju kompetencije djeteta, dok se u Švedskoj kurikulumom ojačavaju kompetencije odgojitelja.

Kao sastavni dio obrazovanja relevantno je razvijanje istraživačkih kompetencija odgojitelja, s obzirom da je odgojitelj model prenošenja teorije u praksu koji holističkim pristupom sudjeluje u rastu i razvoju djece. Nadalje, iz svega navedenog, možemo zaključiti da za rad odgojitelja područje istraživačkih kompetencija je od izuzetne važnosti za nadograđivanje i obogaćivanje odgojno – obrazovnog rada. Zbog toga je potrebno povezati u što većoj mjeri znanost i praksu imajući na umu činjenicu da su to dva neodvojiva elementa koji se kontinuirano nadopunjuju. U Hrvatskoj se tek počinje raditi na tome da se ukaže na važnosti istraživačkih kompetencija odgojitelja u vrtićima, te će se u nastavku prikazati stavovi i mišljenja odgojitelja na navedenu temu. Ovo je tek mali početak ka profesionalnijem senzibiliziranju odgojitelja u odgojno – obrazovnom radu.

Kako bi se odgajatelj smatrao uspješnim, te kako bi ispunio sve zadaće koje se od njega očekuju, on na prvom mjestu mora biti kompetentan na raznim područjima. Odgajatelj je jedna od ključnih osoba koja djetetu pomaže u njegovom razvoju, bilo da se radi o emocionalnom, fizičkom, psihičkom, intelektualnom i drugim oblicima razvoja. Zbog toga odgajatelj mora biti upoznat sa raznim područjima, kao što su glazba, likovna umjetnost, ples, kultura i razna druga područja. Jednom riječju, odgajatelj mora biti svestran i kreativan, te mora voljeti rad sa djecom što podrazumijeva strpljenje, dobro razvijene komunikacijske vještine i ostale sposobnosti koje odgajatelja čini kompetentnim za sudjelovanje u odgajanju djece.

5.3. Nacionalni kurikulum

Istraživačke kompetencije važan su dio Nacionalnog kurikulumu, koji ističe kako je vrtić mjesto stalnoga istraživanja i razvoja, a slijedom navedenoga odgojitelj kao središnja ličnost u njemu, nositelj je tog istraživanja, o kojem ovisi kvaliteta cjelokupnog ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Odgojitelj istraživač pomaže djeci u samoostvarenju, koje je u vrtićkoj dobi iznimno važno. Naime, u vrtiću dijete stječe znanje aktivno, oslanjajući se na svoj urođeni istraživački i otkrivački potencijal. Njegov razvoj u vrtiću omogućava interakcija sa okolinom i potpora od strane odgojitelja, koji zahvaljujući svojem istraživačkom entuzijazmu pronalazi najbolje metode odgoja i obrazovanja.

Nacionalnim kurikulumom se ističe kako je za razvoj učinkovitog sustava ranog i predškolskog odgoja nužno ostvariti stalno i zajedničko promišljanje i rad svih sudionika odgojno obrazovnoga procesa, uključujući odgojitelje kao ključne ličnosti. Točnije, sam razvoj obrazovnog sustava ranog i predškolskog odgoja, neodrživ je bez međudjelovanja vrtića, kao mjesta provođenja stečenih kompetencija u praksu. Razvoj odgojno obrazovne prakse ostvaruje se razvojem novih vrijednosti, razumijevanja i znanja odgojitelja i drugih djelatnika vrtića, a navedeno je ostvarivo jedino kroz stalni profesionalni razvoj i istraživanje u kontekstu istoga.

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje je temeljni dokument koji sadrži sve bitne elemente cjelokupne organizacije i provođenja odgojno obrazovnog rada u Republici Hrvatskoj. Prema navedenom dokumentu ustrojava se djelovanje vrtića. Isti sadrži polazišta, vrijednosti, načela i ciljeve koji su rezultat višegodišnjih iskustava razvoja odgojno –obrazovne prakse i kurikulumu vrtića u Hrvatskoj, ali i doprinosa domaćih i stranih znanstvenika. Zbog takvog sadržaja Nacionalni kurikulum je osnova za oblikovanje odgojno-obrazovnoga procesa te djelovanja svakog vrtića pojedinačno.

Kvalitetno inicijalno obrazovanje i kontinuirani profesionalni razvoj stručnih djelatnika vrtića imaju izravni utjecaj na implementaciju Nacionalnoga kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Kvalitetna odgojno-obrazovna praksa

vrtića i kurikulum koji se iz nje generira ostvaruje se i razvija „iznutra“, od odgojitelja i drugih stručnih djelatnika vrtića, za što im je potrebno osigurati primjereno kontinuirano profesionalno učenje i razvoj (NKRPOO, 2014: 56).

Različiti segmenti odgojno-obrazovnoga procesa (zaštita, njega, odgoj, obrazovanje) trebaju biti integrirani u cjelinu, tj. utkani u sve segmente zajedničkog življenja djeteta s drugom djecom i odraslima u vrtiću, a ne vremenski i sadržajno parcelizirani. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje usmjeren je prema razvoju različitih kompetencija djece te odražava načela (NKRPOO, 2014):

- *„Kompetencije djece su razvojne, nisu statične pa se potiče njihov razvoj i prati kontinuirano, a ne jednokratno ili povremeno (jednokratnim, periodičkim mjerenjem);*
- *Uspješnost djeteta u obavljanju određenih aktivnosti određuje splet više različitih kompetencija, čiji se pojavni oblici suptilno prelapaju s pojavnim oblicima mnogih drugih kompetencija. Zato se kompetencije djece procjenjuju cjelovito, a ne izdvojeno iz konteksta cjeline ostalih;*
- *Djeca jednake kronološke dobi mogu se u velikoj mjeri razlikovati po svojim razvojnim mogućnostima i kompetencijama. Zato se kompetencije potiču i promatraju u kontekstu razvojnih mogućnosti svakog djeteta posebno, a ne njegove kronološke dobi.“*

Od odgajatelja se u radu s djecom očekuju kompetencije koje će pomoći u razvoju djeteta. Te kompetencije u ranoj dobi djeteta predstavljaju temelj za razvoj svih ostalih kompetencija. Tu se prvenstveno misli na razvoj samopouzdanja i samopoštovanja, te stvaranju pozitivne slike o sebi. Odgojitelji tijekom cijelog svojeg radnog vijeka trebaju razvijati svoje kompetencije, kroz istraživanje i na taj način stjecanje novoga znanja, koje će doprinijeti kvaliteti njihova rada u odgoju i obrazovanju odnosno u razvoju djece vrtićke dobi.

6. CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE

Istraživačke kompetencije prepoznate su kao nužne profesionalne kompetencije odgojitelja, koje su preduvjet njegova učinkovita djelovanja u stvaranju i primjeni novih znanja. Budući postoji evidentan nedostatak istraživanja o istraživačkim kompetencijama odgajatelja, kao i o njihovim stavovima prema ovoj vrsti kompetencija, a veliki broj ostalih istraživanja iz područja ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja su ukazala na potrebu izravnog spajanja i utjecaja prakse i znanosti, odnosno unapređenja prakse temeljem provedenih istraživanja, osnovni cilj ovog istraživanja bio je ispitati odgajatelje o njihovim istraživačkim kompetencijama, te kakve stavove imaju prema njihovoj važnosti u praksi.

S obzirom na navedeni cilj, postavljeni su slijedeći istraživački problemi:

- 1) Ispitati stavove i percepciju odgajatelja o istraživačkim kompetencijama, načinima njihova stjecanja i važnosti u praksi, primjenom kvantitativne metodologije
- 2) Ispitati stavove i percepciju odgajatelja o istraživačkim kompetencijama s obzirom na poticaje, potrebe, metodologiju, sadržaj, iskustvo i načine njihova stjecanja, primjenom kvalitativne metodologije
- 3) Analizirati odnos između stavova prema istraživačkim kompetencijama i sociodemografskih varijabli odgajatelja (dob, radni staž, procijenjene istraživačke kompetencije, završen diplomski studij, te vrstu rada).

Imajući na umu važnost posjedovanja istraživačkih kompetencija iz gledišta potreba unapređenja prakse, očekuje se da će procijenjene istraživačke kompetencije biti srednjih vrijednosti, no da će odgajatelji uviđati njihovu važnost. Osim toga, očekuje

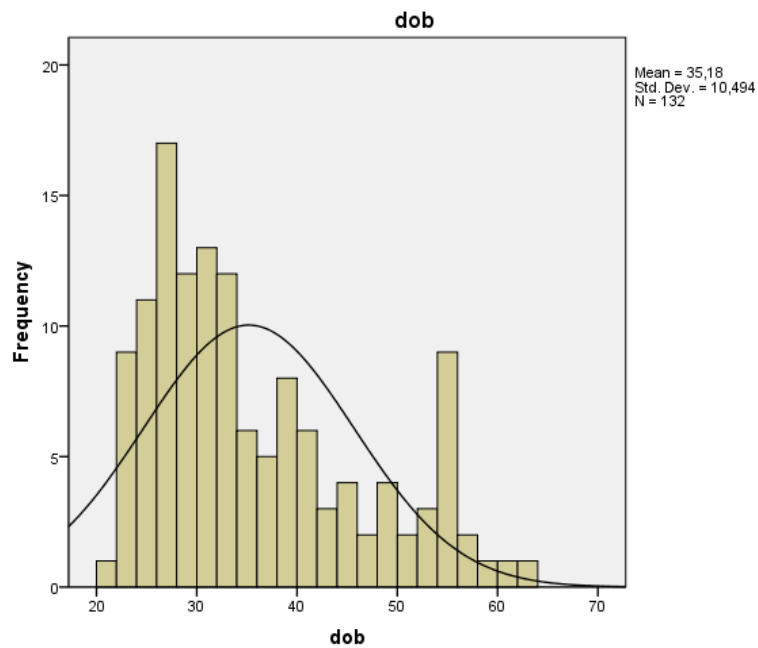
se da će iskazati stavove o postojanju potrebe za stjecanjem istraživačkih kompetencija u okviru relevantnog studijskog programa, te kombinacije svih vrsta metodologija koje stoje na raspolaganju istraživačima generalno. Što se tiče korelacijskih analiza, ne očekuju se značajne povezanosti stavove prema istraživačkim kompetencijama i socio-demografskih varijabli, osim u odnosu sa završenim diplomskim studijem, kod kojih se odgajateljica očekuju pozitivniji stavovi prema istraživačkim kompetencijama.

7. METODA

7.1. Ispitanici

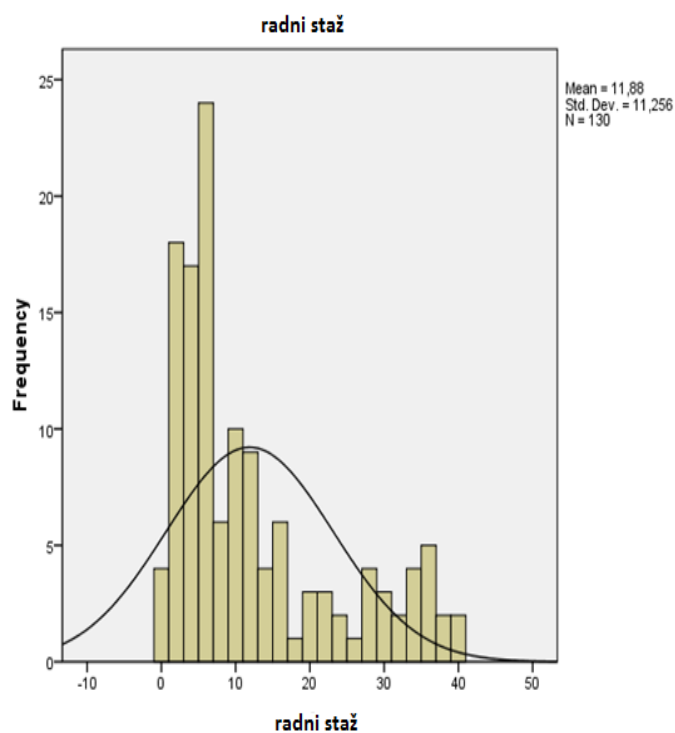
U ovom radu istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku odgojitelja $N = 145$, od kojih se 143 žena, jedan muškarac i jedan ispitanik se nije izjasnio. Prosječna dob odgojitelja bila je $M = 35,18$, a $SD = 10,49$ u rasponu dobi od 21 do 63 godine (Slika 4).

Slika 4: Dob odgojitelja

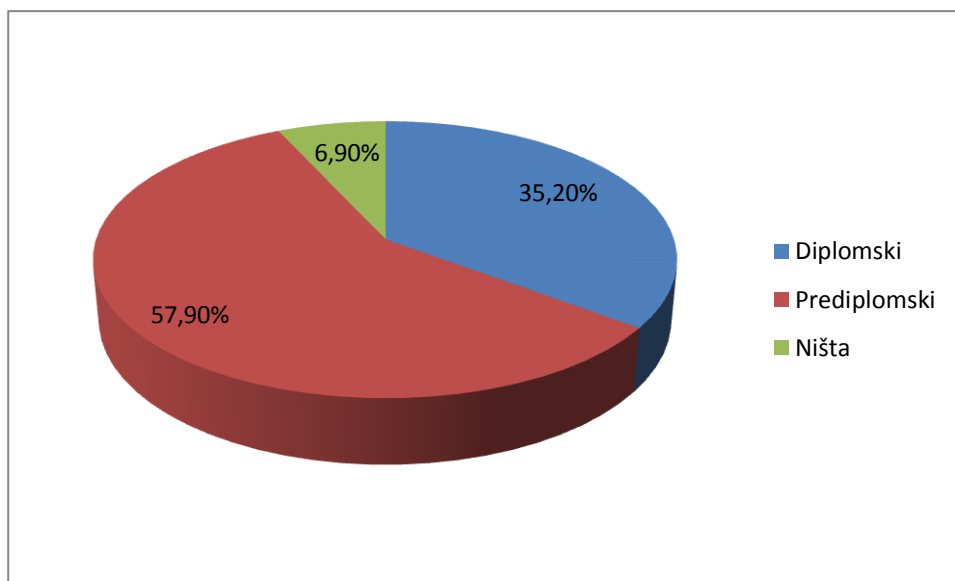
Odgojitelji su procijenili da imaju srednju vrijednost radnog staža $M = 11,88$ dok je $SD = 11,26$ u rasponu od 0 do 40 godina (Slika 5).

Slika 5: Radni staž odgojitelja

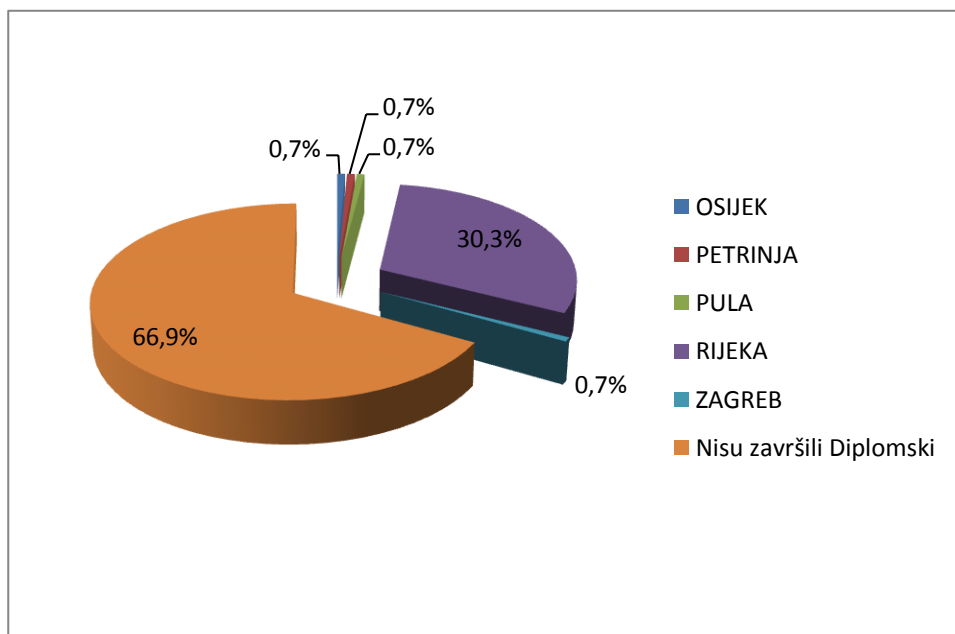

Diplomski studij rani predškolski odgoj i obrazovanje završilo je 51 odgojitelj kao što je prikazano na Slici 6., od kojih je 44 odgojitelja završilo u Rijeci, dok su po jedan u Zagrebu, Petrinji, Osijeku i Puli (Slika 7). Od ukupno 97 koji nisu završili diplomski studij RPOO njih 13 nije navelo u kojem gradu je završilo RPOO. Njih 140 je zaposleno od kojih 128 radi u Rijeci, jedan u Crikvenici, jedan u Pazinu, a 15 ih se nije izjasnilo. Trenutno nisu zaposlena dva odgojitelja (Slika 8. i Slika 9.). Od 145 odgojitelja njih 37 radi u jaslicama, 100 u mješovitoj grupi, 5 u homogenoj skupini djece te se 3 odgojitelja nisu izjasnila kao što je prikazano na (Slika 10.).

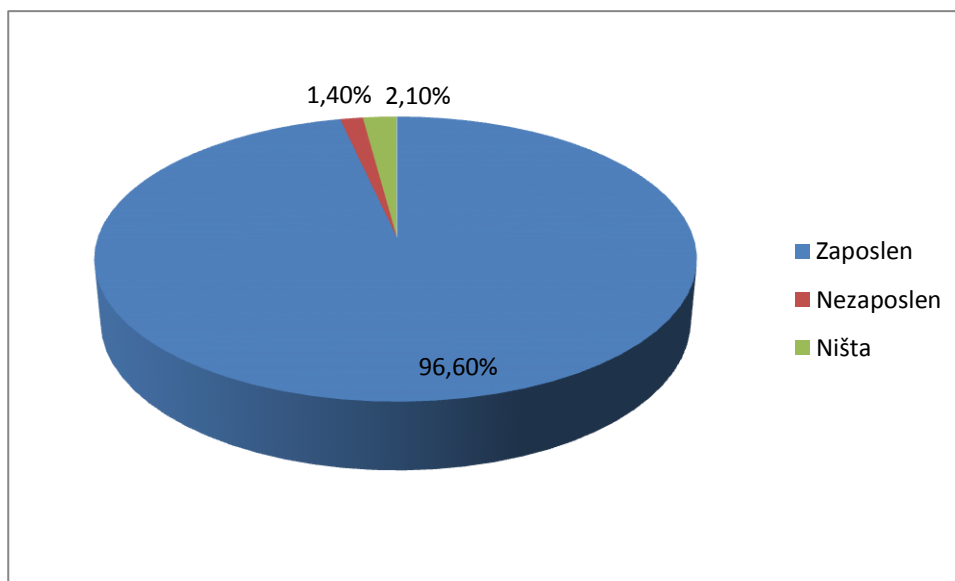
Slika 6: Završen diplomski studij ranog predškolskog odgoja i obrazovanja

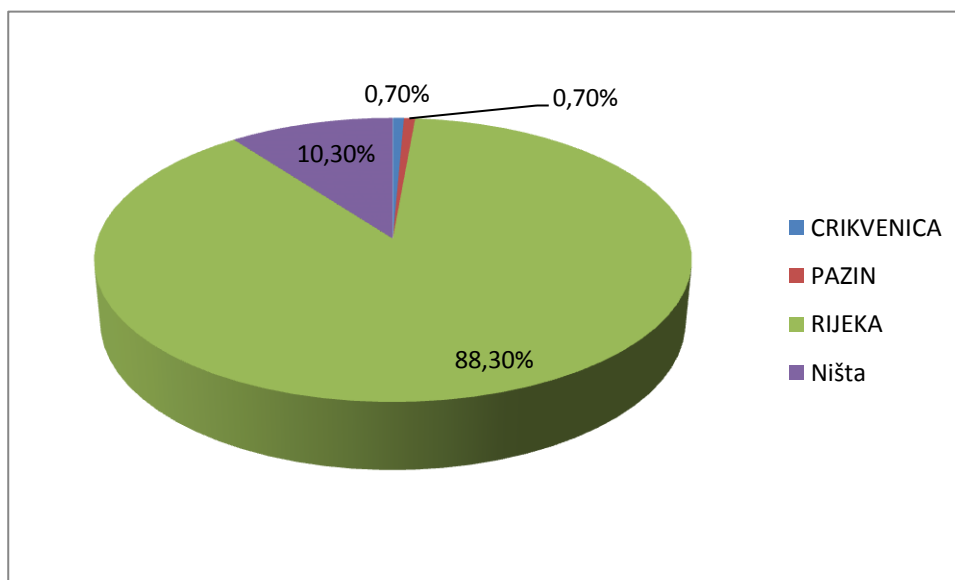
Slika 7: Gradovi u kojima je završen diplomski studij rani i predškolski odgoj

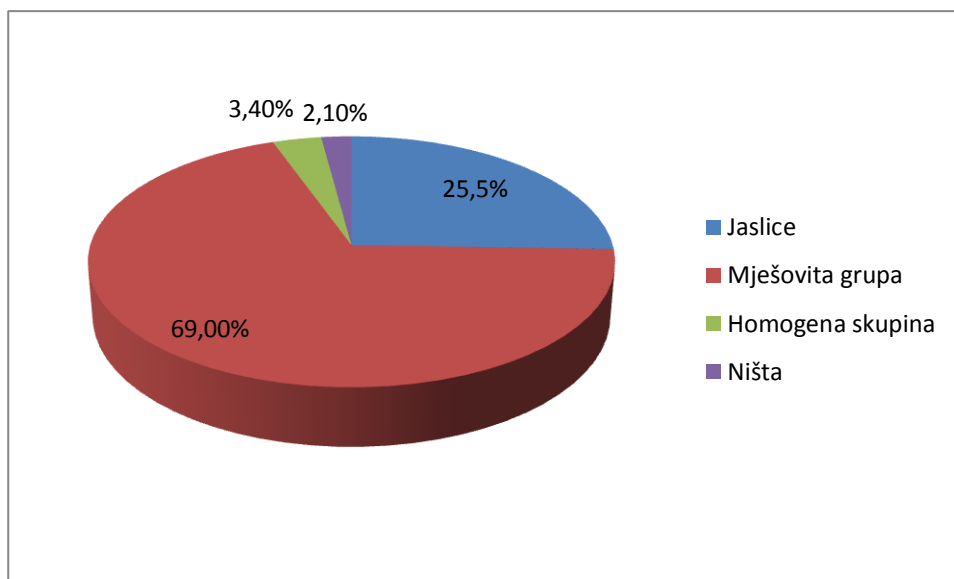
Slika 8: Prikaz broja zaposlenih

Slika 9: Prikaz gradova u kojima su odgojitelji zaposleni

Slika 10: Prikaz skupina u kojima rade odgojitelji

7.2. Mjerni instrument

U istraživanju je korištena anketa u dva dijela koja je kreirana u svrhu ovog istraživanja. Temeljem literature o stavovima prema istraživačkim kompetencijama ovu anketu kreirale su mentorica ovog diplomskog rada te studentica odnosno provoditeljica istraživanja. Prvi dio ankete sastoji se od uputa o popunjavanju i definiciji istraživačkih kompetencija koja glasi da su istraživačke kompetencije sposobnost vrednovanja i unapređivanja odgojno-obrazovne prakse provedbom istraživanja, prepoznavanja istraživačkog problema, kreiranja istraživačkog nacrt, kritičkog mišljenja, analize i interpretacije, diseminacije i primjene istraživačkih rezultata u praksi, te od 31 tvrdnje na koje su ispitanice odgovarale samoprocjenom na skali Likertova tipa od 1 do 5 (u kojem označava 1= *uopće se ne slažem*, 2= *djelomično se ne slažem*, 3= *možda, i slažem se i ne slažem se*, 4= *djelomično se slažem*, 5= *potpuno se slažem*). Drugi dio ankete se sastoji od 6 pitanja otvorenog tipa (vidljivo u Rezultatima) na koji su ispitanici odgovarali slobodnim odgovorima.

Sve čestice ankete iz prvog i drugog dijela su vidljive u rezultatima. Provjerom pouzdanosti ovog mjerenog instrumenta utvrđen je koeficijent Cronbach Alpha $\alpha =$

0,813, što ukazuje na zadovoljavajuću razinu pouzdanosti ovog mjernog instrumenata.

7.3. Postupak

Istraživanje je provedeno u Dječjem vrtiću Rijeka u periodu od svibnja do listopada 2017. godine, nakon odobrene molbe dekanata i Dječjeg vrtića Rijeka za provedbu istraživanja. Prvi ankete su podijeljene u svibnju 2017. godine u 14 vrtića (radi zaštite identiteta ispitanika ne navode se vrtići) Dječjeg vrtića Rijeka. Iz 12 vrtića u kojem je podijeljeno 250 anketa vraćeno je 145 anketa, dok iz dva vrtića nije vraćena niti jedna anketa.

Svaka anketa imala je uputu koja je glasila : *„Poštovani odgajatelji! Molim Vas za suradnjom u istraživanju koje se provodi s ciljem ispitivanja Vaših stavova i percepcije o tome na koje bi se načine trebale stjecati istraživačke kompetencije na odgajateljskom studiju, te što smatrate važnom temom istraživanja s obzirom na Vašu praksu. Pored diplomskog rada (mentor: izv. prof. dr. sc. Sanja Tatalović Vorkapić, sanjatv@uniri.hr), rezultati istraživanja će se koristiti za usklađivanje potreba studijskog programa te potreba odgajateljske prakse. Stoga, nema točnih i netočnih odgovora, istraživanje je potpuno anonimno, te će se rezultati analizirati samo na grupnoj razini. Unaprijed hvala na sudjelovanju, Marija Lončar (marijaloncar33@gmail.com) studentica diplomskog studija RPOO“*. Osim navedene upute u anketi bila je i definicija istraživačkih kompetencija kako bi odgojitelji (ispitanici) znali na što se anketa odnosi, a ona glasi: *„Istraživačke kompetencije su sposobnost vrednovanja i unapređivanja odgojno-obrazovne prakse provedbom istraživanja, prepoznavanja istraživačkog problema, kreiranja istraživačkog nacrt, kritičkog mišljenja, analize i interpretacije, diseminacije i primjene istraživačkih rezultata u praksi“*.

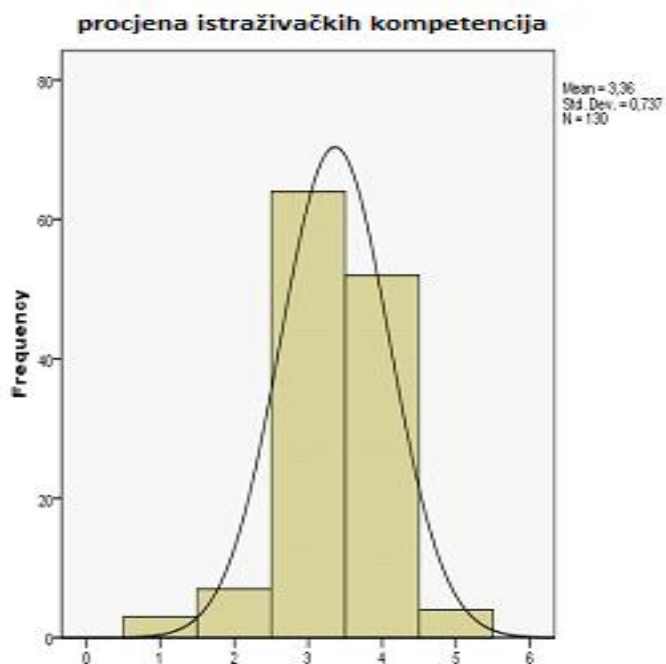
Obrada rezultata obuhvaćala je deskriptivnu analizu podataka prikupljenih kvantitativnom i kvalitativnom metodologijom, te korelacijsku analizu. Zbog toga što se distribucije obrađenih podataka značajno razlikuju od normalne distribucije, provedeni su neparametrijski statistički postupci.

8. REZULTATI I RASPRAVA

8.1. Stavovi i percepcija odgajatelja o istraživačkim kompetencijama, načinima njihova stjecanja i važnosti u praksi temeljem kvantitativnih podataka

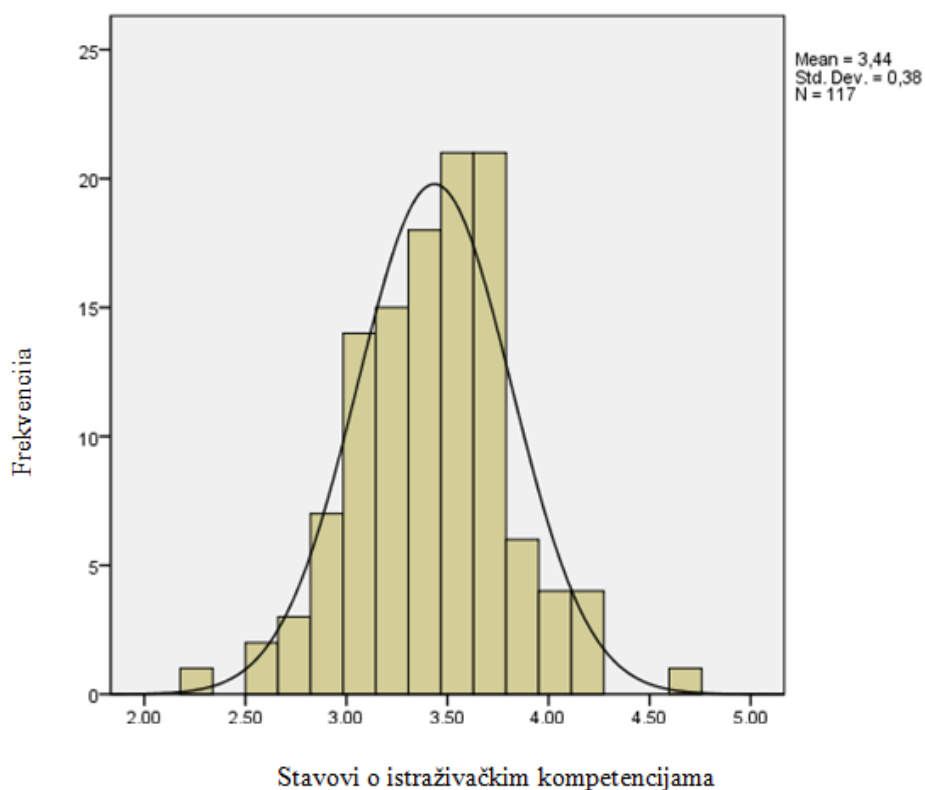
Odgajitelji koji su sudjelovali u ovome istraživanju smatraju istraživačke kompetencije iznimno važnim elementom njihova djelovanja, ali smatraju da iste nisu dovoljno razvijene. Kod istraživačkih kompetencija odgajitelji su procijenile da su njihove istraživačke kompetencije srednje vrijednosti $M = 3,36$, a $SD = 74$ u rasponu od 1 do 5 kao što je vidljivo na Slici 11., čime je potvrđena hipoteza.

Slika 11: Procjena istraživačkih kompetencija

Pogledom na Tablicu 3 možemo vidjeti u kojoj mjeri su odgojitelji stavovi pozitivniji ili negativniji u navedenim tvrdnjama o istraživačkim kompetencijama, odnosno česticama instrumenta, te kakve su relevantne frekvencije odgovora na iste. U ovoj tablici može se utvrditi učestalost odgovora ispitanika na određene čestice, od *uopće se ne slažem (1)*, *preko djelomično se slažem (2)*, *do možda, i slažem se i ne slažem se (3)*, *te djelomično se slažem (4)* i *potpuno se slažem (5)*. Prikupljeni odgovori odnose se na stavove i percepciju odgojitelja o istraživačkim kompetencijama, načinima njihova stjecanja i važnosti u praksi temeljem kvantitativnih podataka, a prikazani su relevantnim frekvencijama. Pogledom na Sliku broj 12 može se vidjeti distribucija rezultata na stavovima odgojatelja o istraživačkim kompetencijama, te aritmetička sredina rezultata $M = 3,44$ ($SD = 0,38$). Utvrđena je umjerena razina stavova odgojitelja o istraživačkim kompetencijama, čime nije potvrđena hipoteza ovog istraživanja u kojoj je navedeno da će stavovi biti pozitivniji.

Slika 12.:Prikaz distribucije rezultata o stavovima odgojitelja prema istraživačkim kompetencijama

Tablica 3: Deskriptivni pokazatelji (frekvencije, aritmetičke sredine i standardne devijacije) stavova i percepcija odgajatelja o istraživačkim kompetencijama, načinima njihova stjecanja i važnosti u praksi temeljem podataka

Redni broj i sadržaj čestice	1 = Uopće se ne slažem	2 = Djelomično se ne slažem	3 = možda, i slažem se i ne slažem se	4 = djelomično se slažem	5 = potpuno se slažem	M	SD
1. Stjecanje istraživačkih kompetencija je iznimno važno za kvalitetan posao odgajatelja.	1	3	22	45	73	4,29	0,85
2. Istraživačke kompetencije trebaju biti sastavni dio ukupnih kompetencija dobrog i kvalitetnog odgajatelja.	0	2	27	43	72	4,28	0,81
3. Stjecanje istraživačkih kompetencija treba biti osigurano unutar studijskih programa ili programa profesionalnog usavršavanja odgajatelja.	0	1	12	45	85	4,50	0,68
4. Sadašnji studijski programi omogućuju kvalitetno stjecanje istraživačkih kompetencija odgajatelja.	4	18	63	47	8	3,26	0,86
5. U studijskim programima postoji dovoljan broj kolegija kroz koje se stječu različite istraživačke kompetencije.	4	23	67	37	10	3,18	0,89
6. Mislim da su znanja i vještine koje se stječu na fakultetu iz područja istraživačkih kompetencija dovoljni za kvalitetan rad u praksi.	14	26	64	34	4	2,92	0,96
7. Sve istraživačke kompetencije koje sam stekla tijekom svojeg fakultetskog obrazovanja su korisne u mojem sadašnjem odgojno-obrazovnom radu.	7	17	51	51	16	3,37	1,00
8. Općenito, mislim da su istraživačke kompetencije odgajatelja na vrlo visokoj razini, te da su za njih vrlo visoko osposobljeni.	10	23	63	39	7	3,07	0,95
9. Za kvalitetnu praksu, neophodne su visoke istraživačke kompetencije odgajatelja.	6	3	34	53	46	3,92	1,10
10. Stjecanje istraživačkih kompetencija je pitanje cjeloživotnog obrazovanja, jer se s promjenama u praksi mijenjaju i potrebe za istraživanjima. Stoga je važno stalno se educirati u području istraživačkih kompetencija.	0	0	22	46	77	4,38	0,73
11. Bez obzira na ozračje u vrtiću u kojem radim, ja mislim da su istraživačke kompetencije važne i želim ih razvijati.	1	3	22	52	66	4,24	0,83
12. Moje su istraživačke kompetencije visoke.	2	8	61	64	9	3,49	0,75
13. Moje mi istraživačke kompetencije koriste u odgojno-obrazovnom radu.	1	7	32	70	34	3,90	0,84
14. Moje mi istraživačke kompetencije koriste da unaprijedim praksu.	46	1	8	31	66	3,92	0,87

15. Željela bih imati bolje i veće istraživačke kompetencije.	1	3	17	62	62	4,25	0,76
16. Jako želim provoditi istraživanja jer mislim da je to izvrstan način za unapređivanje prakse.	3	8	41	55	38	3,81	0,96
17. Sposobna sam prepoznati odgojno-obrazovni problem i definirati ga kao istraživački.	1	8	47	69	19	3,67	0,80
18. Sposobna sam kreirati istraživački nacrt i metodu istraživanja.	6	18	46	62	11	3,38	0,95
19. Sposobna sam provesti istraživanje.	4	22	37	61	21	3,50	1,00
20. Sposobna sam analizirati prikupljene podatke.	7	25	41	59	13	3,32	1,01
21. Sposobna sam interpretirati, razumjeti i prikazati rezultate stručnoj i široj javnosti.	9	20	49	50	16	3,31	1,04
22. Sposobna sam istraživačke rezultate primijeniti u praksi s ciljem njezina unapređenja.	4	17	37	66	19	3,55	0,62
23. Imam puno iskustva u provedbi istraživanja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju.	22	34	48	31	8	2,78	1,12
24. Vrtić u kojem radim percipira istraživačke kompetencije važnima, te me potiče u tome da ih stječem i razvijam.	14	19	59	41	10	3,10	1,04
25. Razvijanje istraživačkih kompetencija je važno jedino ako se potiče u ustanovi za rani i predškolski odgoj i obrazovanje u kojoj radim.	25	31	48	25	14	2,80	1,20
26. Provedba istraživanja iziskuje visoke kompetencije, podršku radne okoline, te materijalne troškove, pa zato smatram da nisu neophodan dio rada odgajatelja.	25	20	36	32	30	3,15	1,37
27. Istraživačke kompetencije samo su nepotreban dodatak ionako već zahtjevnom poslu odgajatelja.	43	35	42	18	7	2,39	1,17
28. Istraživačke se kompetencije ne cijene u mojoj radnoj okolini, pa zbog toga nisu važne.	47	39	38	17	4	2,26	1,11
29. Okolina ne vidi korist od provedbe istraživanja, pa ih zato i ne treba provoditi.	59	35	36	11	4	2,08	1,10
30. Jedino je spoj znanstvenih istraživanje i prakse pravi recept za unapređivanje prakse.	14	15	43	38	35	3,45	1,23
31. Fakulteti i vrtići imaju odličnu suradnju koja omogućuje kvalitetno stjecanje istraživačkih kompetencija odgajatelja.	19	38	64	18	5	3,43	0,38
UKUPNO						3,44	0,38

Iz navedenih odgovora, kao što je vidljivo u Tablici 3 odgojitelji se u potpunosti slažu da su istraživačke kompetencije iznimno važne za posao odgojitelja i da trebaju biti sastavni dio ukupnih kompetencija dobrog i kvalitetnog odgojitelja te da stjecanje istraživačkih kompetencija treba biti osigurano unutar studijskih programa ili programa profesionalnog usavršavanja odgojitelja. „Stjecanje istraživačkih kompetencija je pitanje cjeloživotnog obrazovanja, jer se promjenama u praksi, mijenjaju i potrebe za istraživanjima. Stoga je važno stalno se educirati u području

istraživačkih kompetencija“, za ovu česticu nema niti jednog negativnog odgovora već su odgojitelji vrlo visoko procijenili ($f = 77$) da je ovo relevantno za povezivanje teorije i prakse.

Konačna srednja vrijednost svih čestica je 3,44, što znači da se odgajatelji ispitani u ovom istraživanju i slažu i ne slažu s time da su istraživačke kompetencije potrebne njihovoj profesiji. Drugim riječima, podjednako imaju zastupljene i negativne i pozitivne stavove prema stjecanju istraživačkih kompetencija. Upravo su takve vrijednosti važnosti i značaja istraživačkih kompetencija predviđene na početku rada, te je između ostalog predviđeno da će odgajatelji uključeni u istraživanje biti svjesni važnosti istraživačkih kompetencija, a to rezultati istraživanja i potvrđuju. Ipak, njihovo poimanje vlastitih istraživačkih kompetencija (stavovi o istraživačkim kompetencijama) relativno je nisko.

Promatraju li se aritmetičke sredine danih slaganja ispitanika sa određenim tvrdnjama, moguće je konstatirati kako je na najveći broj čestica izraženo moguće slaganje, odnosno ispitanici se i slažu i ne slažu sa navedenim. Uzme li se u obzir da su predmet istraživanja istraživačke kompetencije, ovakva struktura odgovora podudara se sa činjeničnim stanjem, prema kojem se istraživačkim kompetencijama pridaje nedovoljno značaja kako u studijskim programima, tako i samoj praksi.

Najveće slaganje ispitanika javilo se u čestici „*Stjecanje istraživačkih kompetencija treba biti osigurano unutar studijskih programa ili programa profesionalnog usavršavanja odgojitelja*“. Aritmetička sredina danih odgovora na navedenu česticu iznosi 4,50, što ukazuje gotovo potpuno slaganje sa tvrdnjom. Ovakvo stajalište ispitanika u skladu je sa uočenim nedostacima sustava obrazovanja odgojitelja, koji su rezultirali provođenjem projekta Standarda kvalifikacije i unaprjeđivanja kvalitete studijskih programa odgojitelja i učitelja. Navedenim projektom razvoj istraživačkih kompetencija ističe se kao jedan od ključnih ishoda obrazovnih programa. unaprjeđenje kvalitete studija obrazovanja odgojitelja podrazumijeva između ostaloga i razvoj kompetencija koje uključuju istraživanje vlastite prakse s ciljem unaprjeđivanja odgojno-obrazovnoga rada s djecom. Stoga je potrebno da odgojitelj posjeduje znanja za izradu instrumenata, alata i materijala u istraživanjima

(kvalitativnim i kvantitativnim) te posjeduje metodologijsku pismenost u planiranju, realizaciji i interpretaciji istraživanja. (Krstović, Vujičić i Pejić Papak, 2016:99) Navedeno se stječe isključivo obrazovnim programima i stručnim usavršavanjima. Na važnost istraživačkih aktivnosti u obrazovanju odgojitelja poziva ukazuje i Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj. „*Profesionalni razvoj odgojitelja potrebno je usmjeriti prema razvoju njihovih istraživačkih i refleksivnih umijeća, što se postiže sudjelovanjem u akcijskim istraživanjima, po mogućnosti pod supervizijom akademskih znanstvenih istraživača. Jačanje samoorganizacijskog potencijala vrtića vodi osiguranju kontinuiteta u unapređenju odgojno-obrazovne prakse i trajnosti postignutih promjena. To zahtijeva spremnost odgojitelja i drugih stručnih djelatnika vrtića na prihvaćanje novih oblika profesionalnog učenja, što se ne svodi na povremene aktivnosti u koje su uključeni samo odabrani pojedinci, nego podrazumijeva kontinuirani proces istraživanja i zajedničkog učenja svih stručnih djelatnika ustanove.*“ (NKRPOO, 2014:57) Osim navedenih dokumenata, izvjestan je broj autora suvremenog doba koji, baveći se problematikom obrazovanja odgojitelja, zastupa stajalište kako se pristup profesionalnom razvoju i usavršavanju odgojitelja treba temeljiti na istraživanju i zajedničkom razumijevanju kompleksnih fenomena proizašlih z odgojno obrazovne prakse. (Vujičić, Tatalović Vorkapić i Boneta, 2012:346) U tom pogledu, istraživanje je prepoznato kao dominantna aktivnost u profesionalnom usavršavanju odgojitelja. Odgojitelji koji su uključeni u ovo istraživanje u svojem radu očigledno se suočavaju sa činjenicom da su istraživačke kompetencije nužne za uspješno obavljanje odgojno-obrazovne djelatnosti. Razvijanje istraživačkih sposobnosti u obrazovnom programu koji odgajatelji pohađaju omogućilo bi razvoj novih znanja i učinilo odgojitelja praktičarom koji bi nova znanja do kojih dolazi istraživanje primijenio u praksi.

Djelomično slaganje ispitanika sa tvrdnjama u anketnim česticama javlja se u sljedećim tvrdnjama:

- **Stjecanje istraživačkih kompetencija je pitanje cjeloživotnog obrazovanja, jer se s promjenama u praksi, mijenjaju i potrebe za istraživanjima. Stoga je važno stalno se educirati u području istraživačkih kompetencija. (srednja ocjena 4,38)**

- **Stjecanje istraživačkih kompetencija je iznimno važno za kvalitetan posao odgajatelja.** (srednja ocjena 4,29)
- **Istraživačke kompetencije trebaju biti sastavni dio ukupnih kompetencija dobrog i kvalitetnog odgajatelja.** (srednja ocjena 4,28)
- **Željela bih imati bolje i veće istraživačke kompetencije.** (srednja ocjena 4,25)
- **Bez obzira na ozračje u vrtiću u kojem radim, ja mislim da su istraživačke kompetencije važne i želim ih razvijati.** (srednja ocjena 4,24)

Navedene čestice i slaganje ispitanika sa tim tvrdnjama ukazuje na važnost istraživačkih kompetencija u poslovima odgojitelja. Odgojitelji uključeni u ovo istraživanje svjesni su potrebe stalnoga samorazvoja i učenja te prepoznaju važnost cjeloživotnoga obrazovanja i uloge istraživanja u stjecanju novih znanja. Tradicionalna znanja koja se stječu u postojećim obrazovnim programima, očigledno nisu adekvatna da zadovolje zahtjeve prakse, stoga je neophodno konstantno se usavršavati. Na važnost cjeloživotnog obrazovanja odgojitelja ukazuje i Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj, koji cjeloživotno učenje smatra okosnicom uspješnog obrazovanja i odgoja. Jedno od načela navedenog Kurikuluma je otvorenost odgojitelja za kontinuirano učenje. Naime, cjeloživotnim obrazovanjem omogućava se držanje koraka sa suvremenim trendovima, a da bi se osiguralo cjeloživotno učenje odgojitelja potrebno je stalno istraživati. *„Kontinuirani profesionalni razvoj imperativ je profesionalnog djelovanja u promjenjivom društvenom i tehnološkom kontekstu kakav je nametnulo dvadesetprvo stoljeće. Nije ispravno vjerovati da je znanje stečeno inicijalnim obrazovanjem dostatno za kvalitetan profesionalni rad tijekom čitavoga radnog vijeka.“* (Fatović, 2016:636)

U Standardima kvalifikacije i unaprjeđenja kvalitete studijskih programa odgajatelja i učitelja razvoj istraživačkih kompetencija prepoznat je kao način unaprjeđenja kvalitete studijskog programa odgojitelja. Kvalitetno obavljanje poslova odgojitelja u vrtićima iziskuje učestalo istraživanje i otkrivanje najbolje prakse, kako bi se zadovoljile potrebe djece.

Uključivanje u akcijska istraživanja još je jedan model profesionalnog usavršavanja, koji pridonosi razvoju istraživačkih i refleksivnih kapaciteta profesionalaca u ustanovama ranoga i predškolskog odgoja, a samim time i razvoju ustanove. (Fatović, 2016:635) Istraživanje i zajedničko razumijevanje kompleksnih fenomena proizašlih iz odgojno-obrazovne prakse je osnova profesionalnog usavršavanja odgojitelja. Upravo stoga istraživanje se smatra esencijalnom aktivnosti ostvarivanja kvalitetnije odgojne prakse, koja omogućava usavršavanje i profesionalni razvoj odgojitelja te unaprjeđenje kvalitete rada institucija u kojima djeluju. (Vujičić, Tatalović Vorkapić, Boneta, 2012:346). Razumljivo je stoga da odgojitelji koji su uključeni u ovo istraživanje uvidom u postojeću praksu postaju svjesni važnosti i značaja istraživanja. Nedovoljno razvijene istraživačke kompetencije sputavaju ih u radu čineći ih manje kvalitetnim, ali između ostaloga i manje konkurentnima. Izraženo je slaganje sa sljedeće dvije čestice: **Željela bih imati bolje i veće istraživačke kompetencije; Bez obzira na ozračje u vrtiću u kojem radim, ja mislim da su istraživačke kompetencije važne i želim ih razvijati.** Slaganje sa navedenim česticama ukazuje na relativno nisku razvijenost istraživačkih kompetencija kao i visoku razinu osviještenosti samih ispitanika o značajnosti istih. Nadalje, iz stajališta ispitanika, koji su odgojitelji u praksi, vidljivo je i kako u praksi od strane ustanova u kojima odgojitelji rade nisu istraživačke kompetencije prepoznate kao poželjne osobine odgojitelja, niti se potiče njihov razvoj. Pretpostavka je da je ovakvo stanje posljedica prekomjernog oslanjanja na tradicionalne načine rada odgajatelja, koji izostavljaju njihovo aktivno istraživanje i stjecanje novih znanja. Upravo se to smatra ključnim nedostatkom obrazovnoga sustava, na koji ukazuje projekt Standardi kvalifikacija i unaprjeđenja kvalitete studijskih programa odgajatelja i učitelja. S druge strane, prisutna je snažna volja odgojitelja za poticanje razvoja istraživačkih kompetencija i njihovu implementaciju u programe obrazovanja i usavršavanja.

Najnegativnije stavove odnosno najmanju razinu slaganja izrazili su ispitanici u onim česticama u kojima se ne prepoznaju koristi od istraživačkih kompetencija u obrazovanju i praktičnom djelovanju odgojitelja. Čestice u kojima su najniže aritmetičke sredine jesu:

- **Mislim da su znanja i vještine koje se stječu na fakultetu iz područja istraživačkih kompetencija dovoljni za kvalitetan rad u praksi.** (srednja ocjena 2,92)
- **Razvijanje istraživačkih kompetencija je važno jedino ako se potiče u ustanovi za rani i predškolski odgoj i obrazovanje u kojoj radim.** (srednja ocjena 2,80)
- **Imam puno iskustva u provedbi istraživanja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju.**(srednja ocjena 2,78)
- **Istraživačke kompetencije samo su nepotreban dodatak ionako već zahtjevnom poslu odgajatelja.** (srednja ocjena 2,39)
- **Istraživačke se kompetencije ne cijene u mojoj radnoj okolini, pa zbog toga nisu važne.** (srednja ocjena 2,26)
- **Okolina ne vidi korist od provedbe istraživanja, pa ih zato i ne treba provoditi.** (srednja ocjena 2,08)

Odgojitelji su podijeljenoga mišljenja o dostatnosti znanja i vještina iz područja istraživačkih kompetencija stečenih na fakultetu za kvalitetan rad u praksi. Prosječna ocjena za česticu *Mislim da su znanja i vještine koje se stječu na fakultetu iz područja istraživačkih kompetencija dovoljni za kvalitetan rad u praksi* iznosi 2,92, što je označeno kao Možda, i slažem se i ne slažem se. Razlog ovakvome stavu mogući su potencijalni problemi koji se javljaju u postojećim studijskim programima, a na koje je već ukazano. Nedovoljan je naglasak stavljen na praktično stjecanje istraživačkih kompetencija koje bi se primijenile u praksi ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Srednja ocjena za česticu *Razvijanje istraživačkih kompetencija je važno jedino ako se potiče u ustanovi za rani i predškolski odgoj i obrazovanje u kojoj radim* je 2,80, odnosno ispitanici se djelomično slažu sa tvrdnjom. Razlog takvom stavu može biti činjenica da uočavaju da su istraživačke kompetencije iznimno važne neovisno o stajalištu radnog okruženja, s obzirom da doprinose njihovu profesionalnu razvoju.

Odgojitelji su također podijeljenoga mišljenja s obzirom na stavove oko iskustvu koje posjeduju u području istraživanja u ranom i predškolskom odgoju. Prosječna ocjena za česticu *Imam puno iskustva u provedbi istraživanja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju* je 2,78. Ovakav stav ispitanika ukazuje na nedovoljne istraživačke aktivnosti odgojitelja, a razlozi tomu mogu biti mnogobrojni. Kao jedan od razloga može se javiti i nedovoljne istraživačke kompetencije potrebne za provođenje istraživanja. Razlozi ovakvoga stava ispitanika trebalo bi istražiti u cilju unaprjeđenja njihova budućega istraživačkog djelovanja.

Srednja ocjena za česticu *Istraživačke kompetencije samo su nepotreban dodatak ionako već zahtjevnom poslu odgajatelja* je 2,39, odnosno većina ispitanika se djelomično ne slaže sa ovom česticom. Najveći dio ispitanika ipak prepoznaje istraživačke kompetencije kao značajne u uspješnom radu. Provedeno istraživanje iz 2006.godine pokazalo je kako su odgojitelji uključeni u akcijsko istraživanje kompetentniji u organiziranju poticajnog prostorno-materijalnog okruženja vrtića, čime djecu potiču na raznovrsne istraživačke aktivnosti i druženje (Slunjski, Šagud i Brajša – Žganec, 2006 : 54).

Niska ocjena za česticu *Istraživačke se kompetencije ne cijene u mojoj radnoj okolini, pa zbog toga nisu važne* je 2,26. Većina ispitanika se djelomično ne slaže sa ovom tvrdnjom što znači da su u radnoj okolini odnosno vrtićima istraživačke kompetencije prepoznate kao važan čimbenik ukupne kompetentnosti odgojitelja.

Čestica *Okolina ne vidi korist od provedbe istraživanja, pa ih zato i ne treba provoditi* ocijenjena je srednjom ocjenom 2,08, odnosno ispitanici se djelomično ne slažu sa tvrdnjom. U radnom okruženju su istraživačke kompetencije prepoznate kao važan čimbenik ukupnog cjeloživotnog učenja i razvoja odgojitelja te se potiče njihovo razvijanje. Istraživačke kompetencije put su razvoja kvalitetnijeg ranog i predškolskog odgoja i kvalitetnijih odgojitelja kao nositelja istih.

Slično je stajalište ispitanika vezano za sljedeću česticu *Provedba istraživanja iziskuje visoke kompetencije, podršku radne okoline, te materijalne troškove, pa zato smatram da nisu neophodan dio rada odgajatelja*. Ispitanici nisu izrazili niti slaganje

nuti ne slaganje sa ovom tvrdnjom. Ovakav stav ispitanika implicira nova pitanja koja vode novim istraživanjima stajališta radne okoline oko istraživanja odgojitelja.

Stavovi odgojitelja u navedenim česticama ukazuju da studijski programi nisu adekvatni te da ne posjeduju dovoljno iskustva u provedbi istraživanja. Može se pretpostaviti da su studijski programi nedostatni, ali i da sama praksa ne uviđa dovoljnu važnost istraživanja, što je vidljivo kroz utvrđene stavove. Ovakvi stavovi ukazuju na potrebu provođenja kvalitativnoga istraživanja kojim bi se utvrdili razlozi za ovakve stavove te predložile smjernice za potrebne promjene u studijskim programima i samoj praksi.

Srednja ocjena za česticu „*Sadašnji studijski programi omogućuju kvalitetno stjecanje istraživačkih kompetencija odgajatelja*“ je 3,26. Stav odgojitelja uključenih u istraživanje u pogledu navedene čestice izražava i slaganje i ne slaganje sa tvrdnjom. Moguće je da razlozi takvih stavova proizlaze iz problema nedostatnog studijskog programa. Na takvo stajalište se nadovezuju i sljedeće čestice, u kojima također nije izraženo niti slaganje niti neslaganje odgojitelja. Te čestice su: *Općenito, mislim da su istraživačke kompetencije odgajatelja na vrlo visokoj razini, te da su za njih vrlo visoko osposobljeni. ; U studijskim programima postoji dovoljan broj kolegija kroz koje se stječu različite istraživačke kompetencije* i *.Sve istraživačke kompetencije koje sam stekla tijekom svojeg fakultetskog obrazovanja su korisne u mojem sadašnjem odgojno-obrazovnom radu.* Posljednja čestica ujedno i ukazuje na stavove ispitanika o važnosti istraživačkih kompetencija u njihovu radnu okruženju kao i o vrednovanju istraživačkih kompetencija od strane ustanove u kojoj rade. Stav ispitanika o poticajnom okruženju za razvoj istraživačkih kompetencija pokazuje sljedeća čestica *Vrtić u kojem radim percipira istraživačke kompetencije važnima, te me potiče u tome da ih stječem i razvijam.* Ovakvo stajalište ispitanika ukazuje na važnost istraživačkih kompetencija u razvoju odgojitelja ali i same ustanove u kojoj djeluje. U Nacionalnom kurikulumu ističe se važnost akcijskog istraživanja i odgojitelja kao istraživača za unaprjeđenje kvalitete ustanove. Istraživanje iz 2006.godine pokazalo je da odgojitelji uključeni u akcijsko istraživanje bivaju

kompetentniji u radu potičući djecu na istraživanje i druženje odnosno razvoj (Slunjski, Šagud i Brajša-Žganec, 2006 : 56).

Odgojitelji su svjesni važnosti istraživačkih kompetencija za uspješnije obavljanje odgojno-obrazovne uloge u vrtićima. Djelomično se slažu sa tvrdnjom : *Za kvalitetnu praksu, neophodne su visoke istraživačke kompetencije odgajatelja*. Većina literatura kao i Nacionalni kurikulum ističu važnost odgojitelja istraživača za unaprjeđenje kvalitete vrtića. Iz perspektive obrazovanja odgajatelja, on nije više onaj koji izvršava tuđa mišljenja, naloge ili programe, nego bi on trebao postati istraživač realnih procesa učenja i stvaranja znanja, autor novih pedagoških putova i procesa koji bi prevladali podijeljenost između teorije i prakse (Vujičić, Tatalović Vorkapić i Boneta, 2012: 360).

Ispitanici su izrazili i djelomično slaganje sa sljedećom tvrdnjom: *Jedino je spoj znanstvenih istraživanje i prakse pravi recept za unapređivanje prakse*. To znači da je, osim razvoja novih znanja i umijeća budućih odgajatelja, potrebno razvijati i novi stav prema stručnom usavršavanju, koji se očituje u njihovoj spremnosti na prihvaćanje uloge istraživača, tj. preuzimanje inicijative stvaranja, umjesto konzumiranja novih znanja i nove prakse (Vujičić, Tatalović Vorkapić i Boneta, 2012: 346). Unaprjeđenje kvalitete rada vrtića i odgojitelja, kao ključnih osoba u njima, počiva na spoju znanja i istraživanja.

Prethodno je navedeno kako su prema procjenama odgojitelja uključenih u istraživanje njihove istraživačke kompetencije ocijenjene kao srednje. Stavovi ispitanika o njihovim istraživačkim kompetencijama izražene su kroz sljedeće čestice.

- *Moje su istraživačke kompetencije visoke.* (srednja ocjena 3,49)
- *Moje mi istraživačke kompetencije koriste u odgojno-obrazovnom radu.* (srednja ocjena 3,90)
- *Moje mi istraživačke kompetencije koriste da unaprijedim praksu.* (srednja ocjena 3,92)

- *Sposobna sam prepoznati odgojno-obrazovni problem i definirati ga kao istraživački. (srednja ocjena 3,67)*
- *Sposobna sam kreirati istraživački nacrt i metodu istraživanja. (srednja ocjena 3,38)*
- *Sposobna sam provesti istraživanje. (srednja ocjena 3,50)*
- *Sposobna sam analizirati prikupljene podatke. (srednja ocjena 3,32)*
- *Sposobna sam interpretirati, razumjeti i prikazati rezultate stručnoj i široj javnosti. (srednja ocjena 3,31)*
- *Sposobna sam istraživačke rezultate primijeniti u praksi s ciljem njezina unapređenja. (srednja ocjena 3,55)*

Stav odgojitelja vezano za navedene čestice ukazuje da odgojitelji većinom smatraju da su im istraživačke kompetencije srednjih vrijednosti te da im koriste u njihovu odgojno-obrazovnom radu odnosno da im doprinose da unaprijede praksu rada u vrtićima. O razvijenosti kompetencija govori i stav vezano za sposobnosti odgojitelja za provođenje istraživanja. Srednjim vrijednostima ocijenjeni su stavovi vezani za sposobnost prepoznavanja i definiranja istraživačkog problema, sposobnost izrade istraživačkog nacrta i metode istraživanja te samoga provođenja istraživanja, analize i interpretacije rezultata odnosno njihove primjene u praksi sa ciljem unaprjeđenja prakse rada u odgojno – obrazovnoj instituciji u kojoj radi. Nadalje, o stavu odgojitelja o važnosti istraživačkih kompetencija u njihovu profesionalnu razvoju i radu govori i visoka razina slaganja sa sljedećom tvrdnjom: *Jako želim provoditi istraživanja jer mislim da je to izvrstan način za unapređivanje prakse.*

Ispitanici se sa tvrdnjom *Fakulteti i vrtići imaju odličnu suradnju koja omogućuje kvalitetno stjecanje istraživačkih kompetencija odgajatelja i slažu i ne slažu.* Razlog takvom stavu ispitanika može biti i iskustvo koje pokazuje nedovoljnu suradnju između vrtića i fakulteta odnosno između prakse i znanosti. Ovakav stav može biti poticaj daljnjem istraživanju međusobne suradnje fakulteta i vrtića u području unaprjeđenja istraživačkih kompetencija.

U konačnici, analizom rezultata istraživanja i pripadajućih srednjih vrijednosti, evidentno je kako su svi nedostaci na koje ukazuje dostupna literatura opravdani, što je i bio poticaj za provedbu ovog istraživanja. Jednako tako, ispitanici koji su odgojitelji, na osnovu svojih praktičnih iskustava ističu istraživačke kompetencije kao veoma važan segment profesionalnog razvoja odgojitelja, što je u potpunosti dosljedno zaključcima i navodima iz literature.

8.2. Stavovi i percepcija odgajatelja o istraživačkim kompetencijama s obzirom na poticaje, potrebe, metodologiju, sadržaj, iskustvo i načine njihova stjecanja, temeljem kvalitativnih podataka

8.2.1. Poticaji za razvoj istraživačkih kompetencija odgojitelja

Na provođenje istraživanja samim time i razvoj istraživačkih kompetencija odgojitelje potiču određeni faktori. U slijedećoj Tablici, Tablici 4 prikazane su frekvencije najčešćih poticaja.

Tablica 4: Kategorije poticaja i frekvencija odgovora na njih

KATEGORIJE	ODGOVORI
1. Nema odgovora	f = 30
2. Ustanova u kojoj radim (radna okolina, kolegice...)	f = 17
3. Fakultet	f = 5
4. Stručni suradnici	f = 22
5. Odgojitelj sam sebe	f = 29
6. Stručno usavršavanje	f = 4
7. Djeca	f = 8
8. Nitko	f = 30

Kao što je vidljivo iz Tablice 4 odgovor na 1. pitanje „*Potiče li se odgojitelji da sami nadograđuju vlastite istraživačke kompetencije? Tko Vas potiče i na koji način?*“ odgojitelji su dosta slično odgovarali te su se odgovori kategorizirali u navedene kategorije: nema odgovora, ustanova u kojoj radim, fakultet, stručni suradnici, odgojitelj sam sebe, stručno usavršavanje, djeca i nitko. Od ukupnog uzorka $N = 145$ jednaki je broj odgovora za kategoriju *nema odgovora* ($f = 30$) i kategoriju *nitko* ($f = 30$). Ovi odgovori proizlaze iz činjenice kako odgojitelji smatraju da oni nisu dovoljno educirani u ovom području te im je stoga potrebno puno više radionica i edukacija na tu temu. Nadalje, mali broj odgojitelja smatra da *ustanova u kojoj rade* (pod time smatraju radnu okolinu, kolegice s kojima rade, kulturu vrtića i ozračje) ih potiču na nadograđivanje vlastitih istraživačkih kompetencija što pokazuju brojke ($f = 17$) što nam daje umjereni rezultat naspram drugih odgovora. Iz tablice možemo vidjeti kako nekolicinu odgojitelja smatra *fakultet* ($f = 5$) jako bitnim čimbenikom koji usmjerava u formalnom obrazovanju kroz koje stječu osnove istraživačkih kompetencija, a na njima samima je da ta znanja implementiraju u svoju praksu. Vještine, znanja i kompetencije koje su stekli na fakultetu za odgojitelje predstavlja poticajno okruženje za nadograđivanje vlastitih istraživačkih kompetencija što je vidljivo u kategoriji da *odgojitelj sam sebe* potiče ($f = 29$), te su mnogi u obrazloženju naveli kako su se prvi puta susreli na fakultetu sa istraživačkim kompetencijama i na taj način smatraju sami sebe inicijatorom na usavršavanju u navedenom području. Iako su mnogi naveli da je mali broj *stručnih usavršavanja*, jedan dio odgojitelja ipak smatra bitnim čimbenikom za daljnjim stručnim usavršavanjem u istraživačkim kompetencijama ($f = 4$) što se naglašava da su za to zaslužni *stručni suradnici* među kojim se kako ističe pedagog ($f = 22$) kao stručni suradnik koji najviše motivira, potiče i usmjerava na različite radionice te problemske situacije kojima će se osvijestiti važnost istih. Neki odgojitelji su na prvo mjesto stavili *dijete* ($f = 8$) te smatraju da su djeca poticaj i cilj odgojno – obrazovne prakse, te u želji da zadovolje potrebe djece odgajatelji sami osjete potrebu za nadogradnjom vlastitih istraživačkih kompetencija. Iz svega navedenog, možemo zaključiti da svi poticaju koji su kategorizirani u ovoj tablici daju doprinos ka motiviranju i usavršavanju istraživačkih kompetencija kod odgojitelja.

8.2.2. Potrebe za provođenjem istraživanja

Razvoj istraživačkih kompetencija doprinosi ne samom odgojitelju koji se profesionalno razvoja. Mnogo su veće koristi razvoja ovih kompetencija za ostale interesne skupine, ponajprije za djecu vrtićke dobi.

Tablica 5: Prikaz kategorija tko sve profitira od istraživačkih kompetencija

KATEGORIJE	ODGOVORI
1. Dijete	f = 31
2. Roditelj	f = 1
3. Odgojitelj	f = 8
4. Stručni tim	f = 1
5. Svi navedeni	f = 77
6. Nema odgovora	f = 27

Na pitanje „*Tko sve i na koji način profitira od više razine odgojiteljevih istraživačkih kompetencija (dijete, roditelj, odgojitelj, stručni tim)?*“ najčešći odgovor odgojitelja bio je profitiraju svi navedeni (f = 77). Većina smatra da je to „začarani krug“ jer kompetencije jednog „organizma utječu na drugi organizam“ te možemo zaključiti da se svi čimbenici odgojno – obrazovnog rada nadopunjuju i samim time profitiraju (dijete, roditelj, stručni tim i odgojitelj). Na drugom mjestu nalazi se *dijete* (f = 31) koje je samo po sebi individua, te imajući to na umu odgojitelji poštuju njegove interese, želje i potrebe i sukladno tome dijete se nalazi na prvom mjestu odgojitelja. Nekolicina *odgojitelja* (f = 8) smatra da su upravo oni ti koji najviše profitiraju u odgojno – obrazovnom radu, jer nadograđuju sebe i svoja znanja i samim time kao poveznica između ostalih navedenih čimbenika utječu na cjelokupni odgojni proces. Iz tablice je vidljivo kako f = 27 ispitanika *nije dalo odgovor* tko prema njima najviše profitira od više razine odgojiteljevih istraživačkih kompetencija, dok su dva odgojitelja dala po jedan odgovor u svakoj od navedenih kategorija: *roditelj* (f = 1) i *stručni suradnici* (f = 1).

8.2.3. Metodologija koja se koristi

Prilikom provođenja istraživanja u svrhu razvoja istraživačkih kompetencija, odgojitelji koriste raznovrsne metode, ovisno o osobitostima istraživanja. U nastavku su prikazane najčešće korištene metodologije sa pripadajućim frekvencijama.

Tablica 6: Prikaz metodologije koje se koriste u istraživanju

KATEGORIJA	ODGOVORI
1. Kvalitativno istraživanje	f = 7
2. Kvantitativno istraživanje	f = 1
3. Akcijsko istraživanje	f = 27
4. Kombinacija navedenih istraživanja	f = 70
5. Nema odgovora	f = 40

„S obzirom na metodologiju koja se koristi (na primjer, kvalitativna istraživanja, kvantitativna istraživanja, akcijsko istraživanje, studija slučaja, itd.), koja vrsta istraživanja bi bila najkorisnija, prema Vašem mišljenju, za unapređenje prakse? Molim Vas, objasnite zašto?“ – na ovo pitanje odgojitelji su se većini složili da kombinacija navedenih istraživanja (f = 70) pomaže boljem razumijevanju i donošenju relevantnijih i pouzdanijih rezultata. Svako od navedenih istraživanje imaju svoje prednosti i nedostatke te kombiniranom tehnikom uočavat ćemo, spoznavati te rješavati probleme na najbolji mogući način jer skup više metoda daje bolje rezultate. Manji broj odgojitelja se odlučio za pojedine istraživačke metode: njih 27 za akcijsko istraživanje, njih 7 za kvalitativnu metodologiju i jedan za kvantitativnu. Kategorija *nema odgovora* i dalje je visoko zastupljena kao što se može vidjeti u Tablici 6.

8.2.4. Sadržaj metodologije

Istraživanje koje se koristi razlikuje se i prema sadržaju istraživanja. U sljedećoj tablici prikazane su najčešće korištene metodologije s obzirom na sadržaj istraživanja i pripadajuće frekvencije.

Tablica 7: Prikaz metodologije istraživanja prema sadržaju

KATEGORIJA	ODGOVORI
1. Kvantitativno istraživanje	f = 2
2. Kvalitativno istraživanje	f = 4
3. Akcijsko istraživanje	f = 15
4. Kombinacija navedenih	f = 25
5. Drugo	f = 53
6. Nema odgovora	f = 46

Na postavljeno pitanje; „S obzirom na sadržaj (na primjer, ponašanja i razvoj djece, metode rada odgojitelja, suradnja s roditeljima i drugo), koja bi istraživanja bila najkorisnija, prema Vašem mišljenju, za unapređenje prakse? Molim Vas, objasnite zašto?“ odgojitelji su najviše procijenili da je najkorisnije kombinacija navedenih istraživanja (f = 25), kao i u prethodnom pitanju. Odgojitelji navode da je korisno akcijsko istraživanje (f = 15) što je vidljivo i iz tablice. Također, navode da je kvalitativno istraživanje (f = 4) jako bitno za pedagoški rad. Zatim, dvoje odgojitelja smatra da kvantitativno istraživanje s obzirom na sadržaj također pridonosi unapređenju odgojno – obrazovne prakse. Najviše odgovora možemo vidjeti u kategoriji drugo (f = 53) koji podrazumijeva sadržaj istraživanja (na primjer, ponašanje i razvoj djece, metode rada odgojitelja, suradnja s roditeljima i drugo...). Mnogi odgojitelji naveli su konkretne primjere što bi se u odgojno – obrazovnoj praksi trebalo i na koji način i kojim tehnikama istraživati. Smatraju da je jako bitno područje vezano za dijete njegovo ponašanje i razvoj te da se na taj segment rada treba više usmjeriti. Sadržaji kojima su odgojitelji dali na važnosti su metode rada

odgojitelja koji predstavljaju temelj rada odgojno – obrazovne ustanove. Preostali broj odgovora odnosi se na kategoriju *nema odgovora* koje iznosi $f = 46$.

8.2.5. Istraživačko iskustvo i načini njihova stjecanja

Uključenost u istraživanje ključna je za razvoj istraživačkih kompetencija odgojitelja. Odgojitelji se mogu uključiti u razne vrste istraživanja. U sljedećoj tablici, Tablici 8 prikazana su najčešća istraživanja u koja su ispitanici uključeni i pripadajuće frekvencije razine te uključenosti.

Tablica 8: Iskustva s vrstama istraživanja

KATEGORIJE	ODGOVORI
1. Kvalitativno istraživanje	$f = 11$
2. Kvantitativno istraživanje	$f = 14$
3. Akcijsko istraživanje	$f = 30$
4. Studija slučaja	$f = 1$
5. Upoznata sa svim vrstama istraživanja, ali nisam sudjelovala u istraživanju	$f = 16$
6. Nijedno od navedenog	$f = 14$
7. Nema odgovora	$f = 59$

Ovo poglavlje prikazuje iskustva i načine stjecanja istraživačkih kompetencija prema slobodnim odgovorima odgojitelja. Na pitanje „*S kojim ste se sve vrstama istraživanja upoznali? Molim Vas navedite u kakvim ste istraživanjima sudjelovali, u kojoj ulozi te kakva su Vaša iskustva?*“ u Tablici 8 vidljivo je najviše odgovora za akcijsko istraživanje ($f = 30$) što znači da je ovaj broj odgojitelja u svojim odgojno – obrazovnim skupinama sudjelovao u navedenoj vrsti istraživanja. Ovaj rezultat

pojašnjava i prethodno utvrđene rezultate u kojima odgajatelji smatraju da se nakon kombinacije različitih vrsta istraživanja, trebaju provoditi i korisna su akcijska istraživanja. Naime, budući su s ovom vrstom istraživanja najviše upoznati jer su najviše sudjelovali, logično je da u toj vrsti najbolje uočavaju koristi i prednosti za samu praksu. Temeljem ovog rezultata može se zaključiti da je iznimno važno da odgojitelji budu jednako tako dobro upoznati i s ostalim vrstama istraživanja kako bi u njima uočili prednosti i koristi za unapređenje prakse. Drugim riječima, bilo bi potrebno omogućiti da odgojitelji budu uključeni u što veći broj kvalitativnih i kvantitativnih istraživanja, kako bi i iz ovih vrsta istraživanja steli iskustva i znanja, te u njima pronašli dobit za unapređenje prakse. Što se tiče kvalitativnih (F = 11) i kvantitativnih istraživanja (f= 14) 40 odgojitelja je sudjelovalo u ulozi ispitanika, a njihove zamjerke najviše se odnose na povratne informacije koje odgojitelji nakon sudjelovanja u navedenim istraživanjima nisu dobivali. Nekolicina njih (15 odgojitelja) je i sama provodila takvu vrstu istraživanja u sklopu svojeg diplomskog rada, te su njihova iskustava iznimno pozitivna i korisna za daljnji pedagoški rad. U studiji slučaja sudjelovao je samo jedan odgojitelj, koji nije iznio svoje mišljenje i iskustvo. Neki odgojitelji navode kako su upoznati sa većinom vrsta istraživanja u teorijskom smislu ali do sada nisu sudjelovali niti u jednom istraživanju (f = 16), dok njih 14 nije uopće sudjelovalo niti je upoznati sa vrstama istraživanja te uopće ne pokazuju interes da bi se educirali na tom području. I u ovoj tablici među najvećim brojem odgovora nalazi se kategorija *nema odgovora* (f = 59).

Tablica 9: Prikaz načina stjecanja istraživačkih kompetencija

KATEGORIJE	ODGOVORI
1. Samo u učionici	f = 8
2. Suradnja s vrtićima	f = 66
3. Na oba načina (vrtić, učionica)	f = 21
4. Nema odgovora	f = 50

U Tablici 9 prikazani su načini stjecanja istraživački kompetencija odgojitelja. Načini su podijeljeni u nekoliko kategorija od kojih je najzastupljenija *suradnja fakulteta i vrtića* (f = 66), smatrajući kako su teorija i praksa dva neodvojiva čimbenika koji se nadopunjuju te je potrebno kontinuirano nadopunjavanje navedenih čimbenika, obzirom da na fakultetu se dobije temeljno znanje koje se s iskustvom implementira u praksi. Manji dio ispitanika smatra da je znanje koje se dobiva na fakultetu, odnosno *u učionicama* (f = 8) dovoljno za rad u odgojno – obrazovnoj praksi. Kategorije koja objedinjuje prethodne dvije je kategorija *na oba načina* (f = 21) koja podrazumijeva učionicu i vrtić. Odgojitelji smatraju da se jedan dio ipak treba naučiti na fakultetu uz omogućavanje da se sve naučeno može provesti i istražiti u praksi, imajući na umu relevantnosti i učionice i vrtića. Jedna trećina odgojitelja i na ovo pitanje nije dalo odgovor što možemo vidjeti i u tablici (f = 50). Iz svega navedenog, možemo zaključiti kako odgojiteljeva iskustva imaju značajnog efekta na provedbu istraživanja kao i njihove istraživačke kompetencije.

8.2.6. Predloženi načini i oblici stjecanja istraživačkih kompetencija

Stav odgojitelja pokazuje da smatraju istraživačke kompetencije značajnim za profesionalni razvoj. Njihovo stjecanje i unaprjeđenje moguće je prema ispitanicima kroz suradnju vrtića i fakulteta te kroz evaluaciju i refleksije (Tablica 10.).

Tablica 10: Predloženi načini i oblici stjecanja istraživačkih kompetencija

KATEGORIJE	ODGOVORI
1. Suradnja vrtića i fakulteta	f = 51
2. Evaluacije i refleksije	f = 23
3. Nema odgovora	f = 71

„Molim Vas, predložite način i oblik suradnje, koji bi omogućio kvalitetno stjecanje istraživačkih kompetencija odgajatelja na obostrano zadovoljstvo i korist, a posebice s ciljem unapređenja prakse.“ – na ovo pitanje od ukupnog uzorka $N = 145$ njih $f = 71$ nisu odgovorili niti naveli načine i oblike suradnje koje bi omogućili kvalitetno stjecanje istraživačkih kompetencija. Ostali odgovori podijeljeni su u dvije kategorije: suradnja vrtića i fakulteta, te evaluacije i refleksije. Pod suradnjom vrtića i fakulteta ($f = 51$) odgojitelji smatraju raznolike načine i oblike suradnje, među kojima se ističu kao najčešći konzultacije između vrtića i fakulteta, u kontekstu izbora teme diplomskih radova i istraživanja u kojem odgojitelji sebe smatraju kompetentnim refleksivnim praktičarima koji znaju što je u tome trenutku bitno za istraživanje. Neki od primjera jesu: Uključiti studente više u odgojno -obrazovni rad te na taj način povezati još više teoriju i praksu, da temu istraživanja bira vrtić, organizirati grupe, razne edukacije, interesne grupe od strane fakulteta koji će odgojitelje zainteresirati za razvoj istraživačkih kompetencija.

Ovdje se postavlja pitanje, kakve se suradnja zapravo očekuje, budući se nerijetko događa da odgojitelji sami biraju svoju temu, ali je vrtić taj koji ne prepoznaje relevantnost teme, uslijed čega odgojitelj nema dostatnu podršku u svojem profesionalnom usavršavanju kroz istraživanje. Stoga je važno u detaljnijim, budućim analizama obuhvatiti različite razine promišljanja: od odgojitelja, preko profesora-mentora i uprave Učiteljskog fakulteta do uprave Dječjeg vrtića Rijeka. S obzirom kako su istraživačke kompetencije jako bitne i na visokoj razini, smatraju i predlažu da se daju povratne informacije ne samo na fakultetima nego i odgojiteljima koji su sudjelovali u istraživanjima, te da se organiziraju razne edukacije i radionice na temu diplomskih radova za koje smatraju relevantnim u odgojno – obrazovnoj praksi. U sklopu tih edukacija i radionica, mnogi smatraju da su bitne za daljnje napredovanje evaluacije i refleksije ($f = 23$) za daljnja napredovanje i stjecanje potrebnih znanja i vještina u sklopu istraživačkih kompetencija, te da odgojitelji koji su završili diplomski studij i koji su provodili istraživanja na istome da prenesu svoja znanja i na taj način motiviraju i osvijeste važnost istraživačkih kompetencija koje su važne za posao i rad u našoj struci, a samim time bi odgojitelj stekao nova znanja.

Budući da Učiteljski fakultet u Rijeci već pet godina zaredom organizira Festival diplomskih radova putem kojih se diseminiraju rezultati utvrđeni u provedbi istraživanja u okviru diplomskih radova, te su svi vrtići informirani o tome, postavlja se pitanje jesu li odgojitelji doista informirani o tome, znaju li što je cilj Festivala diplomskih radova, ili jesu li doista zainteresirani za povratnu informaciju. Ovaj dio nalaz istraživanja ukazuje na potrebu za poboljšanjem komunikacije između dječjeg vrtića Rijeka i Učiteljskog fakulteta.

8.3. Odnos između stavova prema istraživačkim kompetencijama i socio-demografskih varijabli odgajatelja

Provedenom korelacijskom analizom između fokusnih i socio – demografskih varijabli utvrđene su značajne pozitivne korelacije između stavova prema istraživačkim kompetencijama i procjeni istraživačkih kompetencija odgojitelja. Značajne negativne korelacije utvrđene su između završenog diplomskog studija RPOO i stavova prema istraživačkim kompetencijama te radnog staža. Navedeno je vidljivo u Tablici 11.

Stavovi o istraživačkim kompetencijama su pokazale značajnu korelaciju sa njihovom procjenom istraživačkih kompetencija. One odgojiteljice koje su procijenile da imaju visoke istraživačke kompetencije one imaju ujedno i značajno pozitivnije stavove prema istraživačkim kompetencijama, njihovoj važnosti i tome da se tijekom studija trebaju stjecati i koristiti u praksi. Dok one odgojiteljice koje su svoje istraživačke kompetencije procijenile vrlo nisko pokazuje da nemaju interesa za korištenje istraživačkih kompetencija u praksi. Odgojiteljice koje su završile diplomski studij ranog i predškolskog odgoja pokazale su pozitivnije stavove i procijenile su se na visokim razinama istraživačkih kompetencija koje posjeduju čime je i potvrđena hipoteza ovog istraživanja.

Tablica 11: Korelacijska matrica o stavovima prema istraživačkim kompetencijama, samoprocjene kompetencija, te socio - demografskoj varijabli

	STAVOVIMA O ISTRAŽIVAČKIM KOMPETENCIJAMA	DOB	PROCJENA ISTR. KOMPETENCIJA	RADNI STAŽ
STAVOVI O ISTRAŽIVAČKIM KOMPET.	1,000	,034 ,728	,384** ,000	,011 ,911
DOB	,034 ,728	1,000	,126 ,167	,953** ,000
RADNI STAŽ	,011 ,911	,953** ,000	1,000	,139 ,130
PROCJENA ISTR. KOMPETENCIJA	,384** ,000	,126 ,167	,139 ,130	1,000
ZAVRŠEN DIPLOMSKI SRUDIJ RPOO (1=DA, 2=NE)	-,245* ,010	,016 ,855	,042 ,646	-,209* ,021

* $p > 0,05$; ** $p > 0,01$

Autori članka Early Childhood Educator Competenciess naglašavaju razvoj istraživačkih kompetencija kao „živog dokumenta“ koje je podložno periodičnom pregledu i ažuriranju kako bi ono ostalo aktualno, budući da su istraživačke kompetencije baza znanja koje se stalno mijenja i raste, te ih konstantno treba nadograđivati. Odgojiteljice koje su završile diplomski studij, imaju pozitivne stavove na ovu temu te i dalje teže daljnjem profesionalnom razvoju, te je iz toga razloga i sama procjena njihovih kompetencija pri vrhu skale.

Autori istog članka 2008. godine proveli su javno, odnosno online ispitivanje te su došli do rezultata da je teško generalizirati i kategorizirati istraživačke kompetencije.

Dotaknuli se 8 domena kompetencija odgojitelja. Prva domena je djetetov rast i razvoj, te se ona odnosi na tu pretpostavku da odgojitelj zna i vješt je u spoznajama o dječjem rastu i razvoju, te može razumjeti domene dječjeg rasta i razvoja (kognitivne, fizičke, socio – emocionalne, lingvističke..). Što odgojitelj ima više iskustva, moći će prepoznati određena odstupanja, te ukoliko dijete posjeduje određene posebne potrebe. Druga domena odnosi se na dječje promatranje i procjenjivanje. Kompetentan odgojitelj znati će prepoznati dječje interese i želje, i znati će usmjeriti i uključiti dijete u aktivnosti koje ga interesiraju. Što je odgojitelj više u praksi, prije i lakše će moći uvidjeti i prepoznati s čime se dijete želi baviti što pokazuje visoku razinu njegovih kompetencija. Treća domena obuhvaća okolinu za učenje i kurikulum. Namjera odgojitelja je stvoriti poticajno materijalno okruženje u kojem dijete aktivno uči, a odgojitelj istraživač pomaže djeci u tom samoostvarenju stvarajući im prostor bogat poticajima za istraživanje (Early Childhood Educator, 2008: 25). Odgojitelji koju su procijenili da imaju visoke istraživačke usmjereva djecu prema Nacionalnom kurikulumu koji je temeljni dokument koji sadrži sve bitne elemente cjelokupne organizacije i provođenja odgojno – obrazovnog rada u Republici Hrvatskoj (NKRPOO, 2014:56). Domena koja je također povezana sa istraživačkim kompetencija je profesionalizam, profesionalni razvoj i vodstvo. Profesionalni razvoj sustavno je unapređivanje vlastitih kompetencija, znanja te shvaćanja procesa učenja i razvoja djece u cilju postizanja i održavanja kvalitete profesionalnosti (Krstović i suradnici, 2016:56). Važnost profesionalnog razvoja utvrdilo je provedeno istraživanje koje pokazuje značajnu povezanost završenog diplomskog studija i usvojenih istraživačkih kompetencija.

9. ZAKLJUČAK

Odgovitelj kao jedna od ključnih osoba u djetetovom životu, koja uz roditelje, sudjeluje u njegovom holističkom razvoju (emocionalnom, fizičkom, psihičkom, intelektualnom), te je najčešće uzor i model djetetu od relevantnosti je i kakve kompetencije posjeduje (koje se odnose na različita područja). Stoga za obavljanje odgojno – obrazovnog rada, od izuzetne je važnosti da je odgovitelj profesionalac koji bi svoje profesionalne kompetencije trebao kontinuirano razvijati istraživanjem, procjenjivanjem, provjeravanjem i stalnim nadograđivanjem odgojne i vlastite prakse. Kompetentnosti odgovitelja razvojna je kategorija i velikim dijelom ju određuje spremnost na cjeloživotno učenje i istraživanje. Razinu kompetentnosti moguće je razvijati u odgojno – obrazovnoj ustanovi koja se kontinuirano razvija i postaje organizacija koja uči, „organizacija koja djeluje u trajnom stanju učenja, stvarajući promjene“ (Senge, 2003). Kao sastavni dio obrazovanja, istraživačke kompetencije kod odgovitelja su relativno novi pojam koji se tek istražuje. Stoga je u radu naglasak stavljen na istraživačke kompetencije odgovitelja, koje se definiraju kao sposobnost vrednovanja i unapređivanja odgojno – obrazovne prakse sustavnim učenjem odgojnih metoda kroz primjenu rezultata novih situacija te traženje odgovora kroz reflektivnu praksu. Nadalje, istraživačke kompetencije trebale bi biti temelj budućeg razvoja i obrazovanja odgovitelja koji će znati odgovoriti na suvremene izazove i ostvarivati kvalitetnu odgojnu praksu. Istraživanje odgovitelji mogu provoditi zbog vlastite edukacije, odnosno vlastitog profesionalnog razvoja, učinkovitijeg učenja, ili zbog profesionalnog doprinosa odgoviteljevoj struci. Također, kroz istraživanje odgovitelji razvijanju vlastiti potencijal, te stvaraju kreativno i stimulatívno okruženje, provodeći odgojne metode do kojih su došli kroz vlastita istraživanja.

U posljednje vrijeme mijenja se uloga odgovitelja, a na taj način i sustav njegovog obrazovanja i razvoj istraživačkih kompetencija koje predstavlja nit vodilju ovog rada. Prvi dio rada odnosi se na teorijski dio u kojem je bilo važno objasniti kompetencije, ulogu odgovitelja i njegove relevantnosti na teorijski okvir kompetencija, te kakva su istraživanja potrebna ranom i predškolskom odgoju i

obrazovanju. Drugi dio rada, empirijski dio obuhvaća i odnosi se na obradu podataka dobivenih na temelju provedene ankete, kompetentnosti, obrazovanja i društvenog položaja odgojitelja koji rade u Dječjem vrtiću Rijeka. Obrada podataka obuhvaćala je deskriptivnu analizu podataka prikupljenih kvantitativnom i kvalitativnom metodologijom, te korelacijsku analizu.

Treba naglasiti da bi rezultati u empirijskom dijelu rada bili pouzdaniji da su odgojitelji odgovorili na sve tvrdnje i sva postavljena pitanja. Iako se pojedini vrtići nisu odazvali na poziv za suradnju u ovom istraživanju, te se dugo čekalo na povratne informacije, prikupljeni rezultati su ipak pokazali potrebu za iskazivanjem pozitivnijih stavova o postojanju potreba za stjecanjem istraživačkih kompetencija. Odgojitelji se u potpunosti slažu da su istraživačke kompetencije iznimno važne za posao koji obavljaju te da trebaju biti sastavni dio ukupnih kompetencija dobrog i kvalitetnog odgojitelja. Utvrđeno je da u odgojno – obrazovnom radu odgojitelji najviše pridaju važnosti i provode kombinaciju istraživačkih metoda (kvantitativnu, kvalitativnu, akcijska istraživanja) s ciljem unapređenja vlastite odgojne prakse. Odgojitelji koji su sudjelovali u nekim istraživanjima imaju pozitivnije stavove prema istome, te su svjesni važnosti istraživačkih kompetencija. Negativniji stavovi javljaju se kod tvrdnje da su znanja i vještine koje se stječu na fakultetu iz područja istraživačkih kompetencija dovoljne za kvalitetan rad u praksi. Ispitanici su uočili ovo kao nedostatak postojećeg sustava obrazovanja, koji sputava odgojitelje u radu. Potrebno je napomenuti da su svi ispitanici završili studijske programe te je njihovo stajalište proizašlo iz njihova vlastita iskustva, a to govori o problemima obrazovnog sustava. Potrebno je kontinuirano povezivati fakultet i vrtić, kako bi ta znanja i vještine bile što korisnije i primjerenije u praksi, te osigurati što veću suradnju te bi odgojitelji bili mnogo upućeniji te pokazali veći interes za istraživanjima. Dakle, možemo zaključiti kako odgojiteljeva iskustva imaju značajnog efekta na provedbu istraživanja kao i njihove istraživačke kompetencije.

Iz svega navedenog može se zaključiti kako za profesionalni razvoj odgojitelja veliku ulogu imaju istraživanja i istraživačke kompetencije koje osiguravaju i unapređuju kvalitetu odgojno – obrazovnog rada. Rezultati ovog rada mogu pomoći o osvještavanju i senzibiliziranju budućih i sadašnjih odgojitelja o

relevantnosti teorije i prakse te istraživačkim kompetencijama i njezinim dobrobitima u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju.

10. LITERATURA

Bellm, D (2008). Early Childhood Educator Competencies. *Center for the study of Child Care Employment*

Bouillet, D. (2010). *Izazovi integriranog odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Školska knjiga.

Bouillet, D. (2011). Kompetencije odgojitelja djece rane i predškolske dobi za inkluzivnu praksu. *Pedagojska istraživanja*. Vol. 8 (2), 323 – 340.

Curtis, D. i Carter, M. (2008). *Learning Together with Young Children*. Yorkton: Court Redleaf Press.

Ćuk, M. (2014). Validacija skale procjene posjedovanja područno-specifičnih kompetencija odgajatelja u učeničkim domovima. *Školski vjesnik: časopis za pedagojsku teoriju i praksu*, Vol. 63 (3), 5 – 22.

Erickson, J. Ralph (2000). Compulsory education in Sweden, *Education*, 120: 121-126.

Fatović, M. (2016). Profesija i profesionalni razvoj odgojitelja, *Školski vjesnik*, Vol. 65, No.4. 623-636.

Kovačević, D. i Ozorlić Dominić, R. (2011). *Akcijsko istraživanje i profesionalni razvoj učitelja i nastavnika*. Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje.

Krstović, J. (2010). *Neke dileme o obrazovanju odgajatelja u svjetlu pozicioniranja ranog i predškolskog odgoja u prijedlogu Nacionalnog okvirnog kurikulumu i njihov odraz na polazne osnove hrvatskoga kvalifikacijskog okvira*. Učiteljski fakultet Sveučilišta u Rijeci. <http://info.hazu.hr/upload/file/HKO/Jasna%20Krstovic.pdf>, 09.10.2017.

Krstović, J., Vujičić, L. i Pejić Papak P. (2016). *Standardi kvalifikacija i unapređivanje kvalitete studijskih programa odgajatelja i učitelja*. Rijeka: Učiteljski

fakultet Sveučilišta u Rijeci.

http://bib.irb.hr/datoteka/852214.Standardi_kvalifikacija_HRV.pdf 29.11.2017.

Lončarić Jelačić, N. (2007). *Europski okvir ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje*.

http://www.azoo.hr/images/stories/dokumenti/graanski_odgoj/Kljucnekompetencije.ppt, 05.09.2017.

Mijatović, A. (2000). *Leksikon temeljnih pedagoških pojmova*. Zagreb: EDIP.

Milanović, M. (2014). *Pomozimo im rasti: priručnik za partnerstvo odgojitelja i roditelja*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.

Ministerstvo školstvi, mladeže, a telovychovy, (2017). www.msmt.cz, 22.11.2017.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (2014). *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*, pribavljeno 19.04.2018. sa <http://www.azoo.hr/images/strucni2015/Nacionalni-kurikulum-za-rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje.pdf>.

Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja (2012). *Priručnik za samovrednovanje ustanova ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja*. Pribavljeno 14.10.2017. sa http://dokumenti.ncvvo.hr/Samovrjednovanje/Tiskano/prirucnik_predskolski_odgoj.pdf.

Narodne novine (2008). *Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe*. 63/2008.

Prijedlog koncepcije razvoja predškolskog odgoja (1991). Glasnik Ministarstva prosvjete i kulture, br. 7/8.

Reding, V. (2004). *Preface. Key Data on Information and Communication Technology in Schools in Europe*. Brussels: Eurydice,

Roldão, M.C. (2007). *Research-based teacher education and reflective practice*. "Teacher professional development for the quality and equity of lifelong learning", Lisbon. Lisbon: pribavljeno 01.10.2017., sa http://www.eu2007.minedu.pt/np4/en/?newsId=109&fileName=Maria_do_C_u_Rol_d_o_EN_Revised.pdf.

Sagor, R. (2000). *Guiding School Improvement Through Action Research*. Washington: ASCD.

Sheridan, S.M., Edwards, C.P., Marvin, C.A. i Cnoche, L.L. (2009). *Professional Development in Early Childhood Programs: Process Issues and Research Needs*, *Early Educ Dev.* 20 (3): 377–401. Pribavljeno 05.12.2017. sa <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2756772/>.

Slunjski, E. (2001). *Integrirani predškolski kurikulum: rad djece na projektima*. Mali profesor, Zagreb.

Slunjski, E., Šagud, M. i Brajša – Žganec, A., (2006). Kompetencije odgojitelja u vrtiću - organizaciji koja uči. *Pedagoški istraživanja*, Vol. 3(1), 45-58.

Šagud, M. (2011). Inicijalno obrazovanje odgajatelja i profesionalni razvoj. *Pedagoški istraživanja*, Vol. 8, br. 2., 259 – 269.

Šagud, M. (2011). *Profesionalno usavršavanje i razvoj odgajatelja*. U Maleš, D. (ur.). *Nove paradigme ranog odgoja* ,(str. 267-291), Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za pedagogiju.

Tatalović Vorkapić, S. i Vujičić, L. (2013). Do we need Positive Psychology in Croatian kindergartens? The implementation possibilities evaluated by preschool teachers. *Early Years: An International Journal of Research and Development*, Vol. 33(1), 33-44.

Visković, I. i Zeleničić, M. (2015). *Unaprjeđenje pripreme djece za školu program predškole: osnovne metodičke smjernice*. Banja Luka: In fondacija-fondacija za unaprjeđenje socijalne uključenosti djece i mladih u Bosni i Hercegovini.

Vizek Vidović, V. (2011). *Učitelji i njihovi mentori – Uloga mentora u profesionalnom razvoju učitelja*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.

Vujičić, L. (2007). Kultura odgojno-obrazovne ustanove i stručno usavršavanje učitelja. *Magistra Iadertina*, Vol. 2 (2), 91-106.

Vujičić, L., Tatalović Vorkapić, S. i Boneta, Ž. (2012). *Istraživanje odgojno-obrazovne prakse : dominantna strategija profesionalnog razvoja odgajatelja // suvremeni tokovi u ranom odgoju*. Zenica: Islamski pedagoški fakultet Univerziteta u Zenici.

Yarullin, I.F. (2015). The Research Competence Development of Students Trained In Mathematical Direction. *Mathematics Education*, Vol. 10(3), 137-146.

Zürcher, R. (2010). *Kompetenz – eine Annäherung in fünf Schritten*. Magazin erwachsenenbildung.at, Das Fachmedium für Forschung, Praxis und Diskurs, 9. Pribavljeno 19.10.2017. sa www.erwachsenenbildung.at/magazin/10-09/meb10-9.pdf.